

Konstitutionsutskottets betänkande**1979/80:17****med anledning av motioner i vissa kyrkliga frågor**

I detta betänkande behandlas motionerna

1977/78:355 av Martin Olsson och Ulla Ekelund (c),

1977/78:649 av Lars Werner m. fl. (vpk),

1978/79:196 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg (apk),

1978/79:215 av Karin Andersson och Anna Eliasson (c),

1978/79:401 av Bonnie Bernström (fp),

1978/79:404 av Doris Håvik och Kurt Hugosson (s),

1978/79:1088 av Gösta Bohman m. fl. (m) och

1978/79:1675 av Jan Bergqvist (s).

I betänkandet redovisas avsnittsvis de frågor som tagits upp i motionerna, nämligen om förhållandet mellan stat och kyrka, kvinnoprästfrågan, upplåtelse av kyrkorum och fråga om ändring i 19 kap. 2 § kyrkolagen.

Stat-kyrka-frågan m. m.*Motionerna*

I motionen 1977/78:649 av Lars Werner m. fl. hemställs att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att förslag skyndsamt framläggs om kyrkans skiljande från staten.

I motionen 1978/79:196 av Rolf Hagel och Alf Lövenborg (apk) hemställs att riksdagen hos regeringen begär skyndsamt förslag om kyrkans skiljande från staten.

I motionen 1978/79:1088 av Gösta Bohman m. fl. (m) hemställs att riksdagen som sin mening uttalar att de framtida relationerna mellan staten och kyrkan skall utformas på ett sådant sätt att kyrkans karaktär av öppen, rikstäckande folkkyrka kan vidmakthållas.

I motionen 1978/79:1675 av Jan Bergqvist (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om att kyrkolagstiftning jämställs med allmän lagstiftning och undantas kyrkomötets kompetens.

Beträffande motiveringarna hänvisas till motionstexterna och – beträffande motionen 1978/79:1088 – till vad som anförts i avsnittet Kyrkan i samhället i motionen 1978/79:1108 av Gösta Bohman m. fl. (m).

Riksdagsbehandlingen våren 1977

Våren 1977 behandlade riksdagen två motioner om förhållandet mellan stat och kyrka (1976/77:48 av herr Werner m. fl. vpk samt 1976/77:436 av herr Palme m. fl. s). I sitt betänkande i ärendet (KU 1976/77:39) anförde konstitutionsutskottet i denna del följande:

Yrskandet i motionen 48 (vpk) går ut på att riksdagen hos regeringen begär förslag om kyrkans skiljande från staten. I motionen 436 (s) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att de pågående överläggningarna mellan staten och kyrkan bör fullföljas enligt de ursprungligen fastlagda riktlinjerna och att arbetet bör planeras och bedrivas så att resultatet kan redovisas under år 1977 samt att de synpunkter på frågornas lösning som redovisats i motionen blir vägledande för arbetets inriktning. I båda motionerna görs gällande att stat-kyrka-beredningens förslag bör läggas till grund för lösningen av stat-kyrka-frågorna.

Som utskottet i tidigare sammanhang i samband med behandlingen av motioner rörande förhållandet stat-kyrka framhållit är frågan om de framtida relationerna mellan stat och kyrka, och där inbegripet inte bara svenska kyrkan utan även andra trossamfund, en angelägenhet som djupt engagerar stora medborgargrupper. Av största vikt är att lösningen av stat-kyrka-frågorna kan ske i en lugn och avspänd atmosfär. Enligt utskottet måste den självklara utgångspunkten för reformarbetet på det kyrkliga området vara att garantier skapas för den svenska kyrkans framtida verksamhet. Utskottet anser det väsentligt att svenska kyrkans möjligheter att verka som öppen folkkyrka bevaras. Reformerna måste också syfta till att åstadkomma likvärdiga arbetsbetingelser för andra trossamfund.

Utskottet har tidigare uttalat sin tillfredsställelse över de samtal och expertöverläggningar som kommit till stånd mellan staten och kyrkan. Utskottet har även förutsatt att om de pågående överläggningarna leder till positivt resultat det fortsatta reformarbetet sker under medverkan av bl. a. de politiska partierna. Som nyss nämnts är arbetet i de nämnda samråds- och expertgrupperna inriktat på att slutföras under innevarande år. Utskottet förutsätter att samråds- och expertgruppernas förslag kommer att bli föremål för en bred remissbehandling. Sammanfattningsvis vill utskottet uttala att riksdagen innan något initiativ i stat-kyrka-frågan övervägs bör avvakta resultatet av de pågående överläggningarna mellan staten och kyrkan samt det utredningsarbete som i det sammanhanget bedrivs. Utskottet föreslår att motionerna 48 och 436 förklaras besvarade med vad utskottet anför.

I en reservation (7 s) föreslogs att det stycke i utskottets ovan återgivna yttrande som börjar med orden "Utskottet har" och slutar med orden "utskottet anför." skall ha följande lydelse:

Utskottet har tidigare uttalat sin tillfredsställelse över de överläggningar som kommit till stånd mellan kyrkan och staten. Utskottet har vidare informerats om att de pågående samtalen beräknas kunna slutföras under innevarande år.

Utskottet anser att vad som anförts i motionen 436 väl kan läggas till grund för en överenskommelse om en relationsförändring mellan staten och kyrkan.

Med hänsyn till att överläggningar pågår och beräknas kunna slutföras

under innevarande år vill utskottet föreslå att motionerna 48 och 436 förklaras besvarade med vad utskottet anfört.

I ett särskilt yttrande anförde herr Lindahl i Hamburgsund (fp) följande:

Folkpartiets landsmöte gjorde 1974 följande uttalande som klargör partiets principiella uppfattning om relationerna mellan stat och kyrka:

”De nuvarande banden mellan staten och Svenska kyrkan måste upplösas. Reformarbetet bör återupptas. Enligt partiprogrammet bör folkpartiet verka för kyrkans frihet, jämställdhet mellan trossamfundet i förhållande till staten och den enskildes rätt att själv avgöra medlemskap och ekonomiskt engagemang i trossamfund. Svenska kyrkan garanteras goda möjligheter att också i fortsättningen verka som öppen folkkyrka och att bedriva sitt arbete över hela landet.”

För de överläggningar som pågår mellan staten och svenska kyrkan överenskomms vid deras början riktlinjer som synes vara väl förenliga med folkpartiets principiella uppfattning om hur relationerna mellan stat och kyrka skall ordnas.

Enligt uppgifter från företrädare för de för staten och svenska kyrkan gemensamma arbetsgrupperna finns det goda förutsättningar att man kommer fram till praktiska lösningar om vilka såväl deltagarna i överläggningarna som de parter dessa företräder kan enas. Allt tyder på att överläggningarna kommer att vara avslutade under innevarande år eller senast i början av 1978.

Mot denna bakgrund ter det sig naturligt att överläggningarna fortsätter och avslutas enligt de förutsättningar och efter de riktlinjer som angavs när arbetsgrupperna tillsattes. I dessa förutsättningar ingår att de förslag som blir resultatet av överläggningarna skall remissbehandlas. Det finns alltså inte tillräckliga skäl för riksdagen att i detta läge genom ett uttalande i frågan påverka de pågående överläggningarna.

I enlighet med utskottets hemställan beslöt riksdagen förklara motionerna 1976/77:48 och 436 besvarade med vad utskottet anfört.

Stat-kyrka-förslaget 1978

I SOU 1978:1 framlades ett av deltagarna i stat-kyrka-överläggningarna framlagt förslag till ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan. Förslaget innebär att förhållandet mellan staten och svenska kyrkan ändras den 1 januari 1984. Vid denna tidpunkt föreslås den nuvarande författningsregleringen av svenska kyrkan upphöra. Samtidigt avses en ny lag om svenska kyrkan träda i kraft. Regleringen av kyrkans organisation och verksamhet föreslås i övrigt ske genom interna stadgar som förutsätts bli antagna av kyrkomötet före relationsändringen. Enligt förslaget överförs huvudmannaskapet för begravningsverksamheten till kommunerna vid relationsändringen. Svenska kyrkans församlingar och samfälligheter ges emellertid en lagfäst rätt att mot ersättning från kommunerna fortsätta att förvalta vissa begravningsplatser. Den kyrkliga egendom som sedan gammalt är underkastad särskilda rättsregler föreslås bli sammanförd till stiftelser som

förvaltas av kyrkliga organ. Härigenom säkerställs äganderätten till denna egendom för kyrkan. Den fria församlingskommunala egendomen förblir församlingarnas egendom. Ett särskilt databaserat system för församlingsregistrering byggs enligt förslaget upp, när folkbokföringen förs över till borgerligt organ. Staten tillhandahåller personuppgifter som församlingarna behöver för registrering av sina medlemmar. Församlingarnas beskattningsrätt upphör, men staten biträder kyrkan med uppbörd av kyrkoavgift. Genom årliga statsbidrag föreslås staten stödja kyrkans verksamhet. En del av bidraget reserveras för utjämning av de olikheter i ekonomisk bärkraft som finns inom skilda delar av landet. En annan del reserveras för att trygga de pensionsåtaganden gentemot personalen som finns vid relationsändringen.

En fylligare sammanfattning av förslaget lämnas i SOU 1978:1. Denna återges i *bilaga I*.

Stat-kyrka-förslaget gjordes till föremål för en omfattande remissbehandling. En inom kommundepartementet utarbetad sammanställning av remissyttrandena har publicerats i SOU 1978:76.

1979 års kyrkomöte

I en den 28 december 1978 dagtecknad skrivelse 1979:1 förklarade sig den förra regeringen vilja inhämta kyrkomötets yttrande över stat-kyrka-förslaget samt avgivna remissyttrandena.

Ärendet bereddes av kyrkomötets särskilda utskott, som redovisade sin bedömning i betänkandet 1979:1. Bakom utskottets skrivning stod en majoritet bestående av 13 av utskottets 21 ledamöter (biskop Arne Palmqvist, ordförande, Nils Glimelius, Gunnar Helander, Gunnar Lindberg, Clarence Nilsson, Henning Andersson, Åke Assargård, Sigvard Hovstadius, Gunnel Jonäng, Kerstin Perers, Uno Persson, Ingvar Staxäng och Göran Åstrand).

Utskottet konstaterade inledningsvis att stat-kyrka-förslaget i den övergripande frågan om den framtida relationen mellan svenska kyrkan och staten byggde på de ställningstaganden som 1968 års beredning om stat och kyrka gjort. Förslaget var enligt utskottet realiter ett förslag om skilsmässa mellan stat och kyrka och presenterades som en helhetslösning, där de olika delarna hörde intimt samman som en helhet. Utskottet kunde inte finna att det fanns någon bred, allmän opinion för ett principbeslut på grundval av den framlagda helhetslösningen. Däremot kunde enligt utskottets mening bl. a. en bred församlingsopinion åberopas som ett stöd för att inte utgå från skilsmässoprincipen utan i stället bygga på principen om ett bevarat samband, som ger utrymme för partiella förändringar.

Utskottet underströk att principen om bevarat samband var historiskt betingad i Sverige liksom i de andra nordiska länderna. Enligt utskottet var en närmare relation mellan staten och kyrkan naturlig i länder där den helt

övervägande delen av befolkningen sedan gammalt och alltfört tillhör en och samma kyrka.

Utskottet betonade att svenska kyrkan enligt 1951 års religionsfrihetslag var ett trossamfund i en delvis annan betydelse än övriga i landet verksamma religiösa sammanslutningar. Den har ingen föreningskaraktär utan står öppen för envar och lägger tonvikten på det kristna budskapets verkningskraft.

Enligt utskottets mening fanns det alltså stora möjligheter att inom ramen för ett bevarat samband låta kyrkans karaktär av trossamfund komma till klart uttryck och att göra alla och envar medvetna om vad kyrkotillhörigheten innebär. I linje med denna profilering hade kyrkan enligt utskottet bestämda önskemål om vissa partiella förändringar och strävan efter att få dessa förverkligade.

Om förslaget skulle genomföras skulle enligt utskottet kyrkans karaktär av öppen, rikstäckande folkkyrka i grunden förändras. Församlingarnas möjligheter både i glesbygderna och i de växande tätorterna skulle försämrats. Utskottet tog därför ställning för ett bevarat samband mellan staten och kyrkan och förordade inomkyrkliga reformer.

När det gällde de olika delfrågorna i förslaget var utskottets ställningstagande negativt på flera punkter, bl. a. i vad gällde begravningsverksamheten, församlingsregistreringen, kyrkans ekonomi och personalfrågorna. Förslaget till helhetslösning var därför enligt utskottets mening inte lämpat att ligga till grund för ett principbeslut om ändrade relationer mellan staten och kyrkan.

Samtidigt som utskottet ställde sig negativt till det framlagda förslaget var det angeläget att frågorna om önskvärda reformer under nu rådande samband mellan staten och kyrkan inte ytterligare skulle skjutas på framtiden. Utskottet förordade därför att kyrkomötet skulle tillsätta en utredningsnämnd med uppdrag att utifrån principen om bevarat samband med partiella förändringar utarbeta ett färdigt förslag till kyrkans framtida organisation. Målsättningen borde vara att den redan nu på församlingsplanet väl fungerande demokratiskt upplagda ordningen fick sin motsvarighet på stifts- och riksplan. Därvid borde samverkan mellan folkligt förankrad självstyrelse och prästerlig ämbetsförvaltning komma till uttryck. Varje ändring av kyrkans organisation borde syfta till att stärka kyrkans demokrati och slå vakt om de karaktärsdrag som i dag ger kyrkan dess identitet av öppen folkkyrka.

I en reservation till särskilda utskottets betänkande förordade åtta ledamöter (Sam Aurelius, Bertil Gärtner, Stig Hellsten, Olle Nivenius, Valter Blomqvist, Urban Gibson, Einar Jönsson och Ingmar Ytterbrink) att kyrkomötet skulle godta huvudprinciperna i förslaget rörande ändrade relationer mellan staten och svenska kyrkan med förbehåll att fortsatta utredningar skulle göras om rätten för församling att förvalta begravningsplatser och om organiserandet av folkbokföringen och att med hänsyn till

dessa utredningar övergångstiden före ikraftträdandet skulle förlängas. Reservanterna avstod från att närmare ta ställning till förslaget i vad det avsåg svenska kyrkans framtida organisation. De ansåg att detaljerade utredningar borde genomföras och beslut fattas av ett för ändamålet särskilt sammankallat kyrkomöte.

Kyrkomötet följde särskilda utskottets majoritet. Med röstetalen 54 mot 42 uttalade sig kyrkomötet för ett bevarat samband mellan staten och kyrkan.

Betänkande av kyrkomötets utredningsnämnd

1979 års kyrkomötes utredningsnämnd avgav den 26 september 1979 ett preliminärt betänkande om kyrkans framtida organisation. Nämndens avsikt är att betänkandet skall remissbehandlas och att nämnden därefter skall ta ställning till de förslag som nämnden skall framlägga till nästa kyrkomöte.

Utredningsnämndens arbete har bedrivits utifrån vissa grundläggande värderingar. Dit har främst hört att den nuvarande förbindelsen mellan kyrkan och staten inte skall väsentligt förändras. Gällande principer för kyrkotillhörigheten bör bestå.

Nämnden uttalar att tre huvudmotiv kan sägas ha varit vägledande i nämndens i betänkandet redovisade arbete. De sammanfattas av nämnden i orden demokrati, samordning och tjänst åt församlingarna. Med demokrati åsyftar nämnden majoritetsbeslut genom representativ demokrati. Enligt nämnden behöver svenska kyrkan på stifts- och riksnivå ett bredare ansvarstagande hos kyrkomedlemmarna för samtliga kyrkoangelägenheter. Samordningen avser främst en mera samordnad kyrklig organisation på stiftsplanet. Med tjänsten åt församlingarna åsyftas att både stifts- och riksorganen bör vara inriktade på att söka tillmötesgå de förväntningar som församlingarna har.

Nämnden föreslår i betänkandet följande kyrkliga organisation på *stiftsplanet*. Varje stift skall ha ett *stiftsting* som skall ha att ombesörja organisatoriska och ekonomiska betingelser för verksamheten i stiftet. Antalet ledamöter skall vara lägst 51, vilka skall väljas genom direkta val utan kategoriklyvning präster/lekmän. Biskopen skall inte vara valbar.

I varje stift skall vidare inrättas en *stiftstyrelse*, som skall vara stiftets centrala förvaltande organ och därjämte stiftstingets beredande och verkställande organ. Det skall i huvudsak motsvara kommunstyrelsen i den borgerliga primärkommunen och förvaltningsutskottet i landstingskommunen. Biskopen skall vara självskriven ledamot men ej självskriven ordförande. I övrigt skall ledamöterna väljas av stiftstinget till det antal, minst 6, som stiftstinget bestämmer. För beredning av styrelsens ärenden bör styrelsen utse ett arbetsutskott. *Domkapitlet* och *stiftsnämnden* skall bestå enligt utredningsnämndens förslag. De skall i organisatoriskt hänseende få

ställning av obligatoriska nämnder, som handhar uppgifter reglerade i specialförfattningar. Stiftsnämndens kompetensområde föreslås bli oförändrat i förhållande till nu gällande lagstiftning. En rad olika ärenden som nu ankommer på domkapitlet skall enligt förslaget övertas av stiftsstyrelsen. Utredningsnämnden föreslår att ett *gemensamt stiftskansli* skall inrättas med stiftsstyrelsen som personalhuvudman.

När det gäller kyrkans organisation på *riksplanet* konstaterar utredningsnämnden att reglerna om *kyrkomötets sammansättning* måste ses över med syfte att få en så demokratisk uppbyggnad som möjligt. Nämnden lägger på detta stadium fram tre alternativa förslag. Alla utgår från att ledamöternas antal ökar från nuvarande 96 till 151. Ett förslag är att kyrkomötet består av de 13 biskoparna och 138 fritt valda ledamöter. Ett andra förslag är att biskoparna jämte en präst från varje stift är självskrivna och att övriga 125 ledamöter är valda lekmän. Det tredje förslaget innebär att kyrkomötet skall bestå endast av fritt valda ledamöter. Biskopsmötet skulle höras före avgörande av frågor som berör kyrkans bekkänelse, böcker och gudstjänstordning.

Kyrkomötet bör enligt nämndens mening få vidgad beslutsbefogenhet i förhållande till vad som nu gäller. Bl. a. bör kyrkomötet anförtros uppgiften att besluta om rikskyrkans budget och bestämma öretalet för en ny "rikskyrkoavgift".

Kyrkomötets arbetsformer behöver enligt nämnden inte ändras. Däremot föreslår nämnden att kyrkomötet skall sammanträda oftare än vad som hittills varit vanligt. Två alternativa förslag läggs fram. Det ena innebär att kyrkomötet – som skulle väljas för en treårsperiod – sammanträder varje år för behandling av bl. a. den årliga budgeten. Det andra alternativet är att kyrkomötet sammanträder enbart vart tredje år och då fastställer ramar för budgeten under den nästföljande treårsperioden. Ett av kyrkomötet utsett budgetutskott skulle sedan inom dessa ramar fastställa de årliga budgetarna.

Utredningsnämnden föreslår inrättandet av en *central kyrkostyrelse* bestående av 15 ledamöter, nämligen ärkebiskopen, 12 ledamöter utsedda av kyrkomötet och 2 utsedda av regeringen. Ärkebiskopen skall inte vara självskriven ordförande. Kyrkomötet utser ordförande och vice ordförande. För varje ledamot skall finnas en personlig ersättare. En biskop, utsedd av kyrkomötet, skall vara ersättare för ärkebiskopen.

Kyrkostyrelsen skall väljas för en period på tre år och sammanträda ca fyra gånger per år. Närmast under kyrkostyrelsen skall arbeta fem *nämnder* för 1. evangelisation, 2. diakoni, 3. undervisning, 4. utbildning och 5. utlandsverksamhet och mellankyrkliga förbindelser. Var och en av dessa nämnder skall bestå av 7 ledamöter valda av kyrkomötet. Minst en ledamot skall tillika vara ledamot i kyrkostyrelsen. Under nämnderna skall olika avdelningar arbeta. De nya nämnderna skall ersätta de centrala kyrkliga styrelserna som är verksamma i dag.

Utredningsnämnden föreslår att frågor för kyrkostyrelsen, dess nämnder

och avdelningar, skall beredas och verkställas i ett *gemensamt kansli*.

I ett särskilt avsnitt behandlar utredningsnämnden *de kyrkliga valen*. Nämnden föreslår att ett utredningsarbete, som närmare belyser tekniska och praktiska problem med en reform av de kyrkliga valen, skall igångsättas. Enligt nämnden bör en kommande reform av de kyrkliga valen innebära att de representativa organen stiftsting och kyrkomöte – liksom fullmäktige i församlingar och kyrkliga samfälligheter – skall utses genom direkta val med rösträtt för alla kyrkomedlemmar som uppnått myndig ålder. De kyrkliga valen bör sammanföras till en gemensam valdag, förslagsvis tredje söndagen i september året före allmänna val till de politiska organen.

Två ledamöter i nämnden (Urban Gibson och biskop Sven Lindegård) har avgett ett särskilt yttrande i vilket de erinrar om att de i kyrkomötet biträtt det av reservanterna i särskilda utskottet framlagda förslaget angående ändrade relationer mellan stat och kyrka. Förutsättningen för arbetet i utredningsnämnden var emellertid kyrkomötets beslut att en reformering bör ske utifrån ett bevarat samband mellan stat och kyrka. Utifrån denna förutsättning har nämndens ledamöter gemensamt kommit fram till praktiska lösningar som de båda ledamöterna för sin del ser som ett led i en utveckling mot nya relationer mellan stat och kyrka.

Fortsatt utredningsarbete

I en *regeringskommuniké* den 22 mars 1979 anförde den förra regeringen följande:

Efter kyrkomötets slut har regeringen haft överläggningar med socialdemokraterna, centerpartiet och moderata samlingspartiet om stat-kyrka-frågan och om samvetsklausulen. Regeringen har mot denna bakgrund i dag beslutat om den vidare handläggningen av dessa frågor.

Kyrkomötet visade att det föreligger en djup splittring inom svenska kyrkan i båda frågorna. En majoritet uttalade sig för reformer inom bibehållet statskyrkosystem, medan en betydande minoritet reserverade sig till förmån för ändrade relationer mellan stat och kyrka. Kyrkomötet antog en lag om jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan, men en betydande minoritet stödde ett annat alternativ.

Partiöverläggningarna har visat att en majoritet i riksdagen stöder minoritetslinjerna i kyrkomötet i båda frågorna. I stat-kyrka-frågan finns det dock inga möjligheter att nå en så stor enighet som hela tiden varit regeringens önskan. Det får vidare konstateras att det inte går att vinna majoritet i riksdagen för sådana reformer inom statskyrkosystemets ram som kyrkomötets majoritet uttalat sig för. I frågan om samvetsklausulen får det konstateras att det inte går att vinna riksdagens anslutning till det av kyrkomötet antagna lagförslaget. Det finns ingen möjlighet att nå en annan lösning av frågan under detta riksmöte till följd av grundlagens bestämmelser om stiftande av kyrkolag. Dessa uppställer nämligen bl. a. krav på samtycke av kyrkomötet. Grundlagen lägger formella hinder i vägen för en annan lösning av frågan om samvetsklausulen genom beslut under innevarande riksmöte.

I detta läge har regeringen beslutat att inte nu framlägga förslag för

riksdagen vare sig i stat-kyrka-frågan eller i frågan om samvetsklausulen. Båda frågorna skall i stället handläggas vidare i syfte att vinna den bredare enighet som regeringen anser önskvärd.

Handläggningen skall enligt regeringens beslut ske på ett sådant sätt att ny riksdags- och kyrkomötesbehandling av båda frågorna skall vara möjlig år 1981. Med hänsyn till den tid som måste reserveras för remissbehandling och propositionsskrivning innebär detta att ett drygt år står till förfogande för kompletterande överväganden och bearbetning av problemen.

I *stat-kyrka-frågan* konstaterar regeringen att det främst är delfrågorna om folkbokföringen och begravningsverksamheten som behöver bearbetas ytterligare. De har i hög grad komplicerat handläggningen av huvudfrågan. Materialet bör kompletteras med ett konkret förslag om folkbokföringens anordnande med statligt huvudmannaskap. Härvid bör kravet på god närservice särskilt beaktas. Det föreliggande förslaget om begravningsverksamheten bör ses över med hänsyn till synpunkterna i remissyttrandena.

Regeringen konstaterar att överläggningarna mellan staten och svenska kyrkan får anses avslutade. Formerna för det ytterligare arbete som krävs får övervägas närmare i kontakt med partierna och kyrkan.

Med anledning av kyrkomötets önskan om utredning av vissa inomkyrkliga frågor konstaterar regeringen att det i första hand är frågorna om kyrkomötets befogenheter och sammansättning och om det kyrkliga valsystemet som kan påkalla ytterligare bearbetning. Vid partiöverläggningarna har, som redan nämnts, konstaterats att sådana reformer inom bevarat statskyrkosystem, som kyrkomötet uttalat sig för, inte är en framkomlig väg. Regeringen vill dock inte motsätta sig kyrkomötets önskan om utredning. I syfte att finna en väg framåt har regeringen därför beslutat att först låta kyrkomötets utredningsnämnd arbeta under det närmaste halvåret. Därefter skall utredningsarbetet övertas av en i vanlig ordning tillsatt statlig kommitté som alltså även den får omkring ett halvår till förfogande. I denna kommitté bör de politiska partierna delta. En utgångspunkt bör vara att man upphäver de övergångsbestämmelser till 1975 års regeringsform som avser svenska kyrkan och som grundlagsfäster statskyrkosystemet.

I *frågan om samvetsklausulen* skall nya överläggningar upptas med de politiska partierna och med företrädare för de olika meningsriktningarna inom svenska kyrkan. De lämpligaste arbetsformerna bör även i denna fråga övervägas närmare i kontakt med partierna och kyrkan.

Regeringen uttrycker en förhoppning om att utvecklingen inom svenska kyrkan skall innebära att jämställdhetsprincipen slår helt igenom och att det skapas ett bättre samarbetsklimat som undanröjer risken för motsättningar mellan staten och kyrkan liksom risken för kyrkosplittring.

Direktiv för det i regeringskommunikén angivna fortsatta utredningsarbetet har därefter beslutats av den förra regeringen.

En utredning avser *kyrkomötets ställning, befogenheter och sammansättning m. m.* Direktiven (Dir 1979:102) beslöts vid regeringssammanträde den 23 augusti 1979. Av dessa framgår att utredningsarbetet främst skall avse vissa särskilda frågor som kan behöva undersökas för att stat-kyrka-frågan skall kunna föras vidare. Det gäller främst kyrkomötets medverkan vid stiftande av kyrkolag och vissa krav på reformer i fråga om kyrkomötets befogenheter och sammansättning. Därvid bör övervägandena omfatta hela punkt 9

övergångsbestämmelserna till regeringsformen, dvs. de från 1809 års regeringsform överförda stadgandena om svenska kyrkan. Enligt direktiven bör kommittén ta del av de förslag som 1979 års kyrkomötes utredningsnämnd avger och undersöka i vad mån dessa kan genomföras utan att man befäster statskyrkosystemet eller försvårar en framtida kyrkoreform. Direktiven återges i sin helhet i *bilaga 2*.

Till ledamöter i utredningen har utsetts riksdagsledamoten Hilding Johansson, ordförande, chefskonsulten Urban Gibson, utredningssekreteraren Margareta Grape-Lantz, riksdagsledamöterna Gunnar Johansson och Gunnel Jonäng samt förbundssekreteraren Carl-Eric Lundgren.

I en särskild utredning skall behandlas *folkbokföringens framtida organisation*. Direktiven (Dir 1979:96) beslöts vid regeringsammansträde den 16 augusti 1979. I *bilaga 3* återges direktiven i sin helhet.

Även frågan om ansvaret för och organisationen av *begravningsverksamheten* skall utredas vidare. Vid regeringsammansträdet den 9 augusti 1979 gavs erforderligt bemyndigande att tillkalla en särskild utredare för en kompletterande undersökning av denna fråga. Några särskilda direktiv har inte meddelats.

Som utredare har tillkallats före statssekreteraren i kommundepartementet, justitierådet Fredrik Sjerzel.

Slutligen har en särskild utredare (numera statssekreteraren Elisabeth Palm, kommundepartementet) tillkallats med uppdrag att se över frågan om *jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan*. Utredaren skall fortlöpande följa utvecklingen inom svenska kyrkan och förhållandena i de olika stiftet. Utredaren skall ta fram faktamaterial och utarbeta förslag till en lagteknisk lösning för kvinnoprästfrågan. På utredaren skall också ankomma att överväga den av 1979 års kyrkomöte aktualiserade frågan om ändrade regler för upplåtande av kyrkorum. Utredarens arbete skall bedrivas i nära kontakt med de politiska partierna. En referensgrupp med företrädare för dessa har knutits till utredaren. Referensgruppen har fått följande sammansättning: riksdagsledamoten Britta Hammarbacken (c), studiesekreteraren Gerd Engman (s), riksdagsledamoten Hilding Johansson (s), komministern Lena Malmgren (fp) och riksdagsledamoten Ingegerd Troedsson (m). Direktiven återges i sin helhet i *bilaga 4*.

Kvinnoprästfrågan

Motionerna

I motionen 1978/79:215 av Karin Andersson och Anna Eliasson (c) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller att förslag skall förläggas riksdagen om att all diskriminering av kvinnor i samband med prästutbildning, prästvigning och prästtjänstutövning i svenska kyrkan skall upphöra och att kvinnans lagstadgade lika rätt till prästtjänst fullt ut skall genomföras.

I motionen 1978/79:404 av Doris Håvik och Kurt Hugosson (s) hemställs att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till riksdagen som innebär att samtliga biskopar är skyldiga att prästviga kvinnor.

Beträffande motiveringarna hänvisas till motionstexterna.

Riksdagsbehandlingen 1978

Våren 1978 behandlade riksdagen fem motioner som tog upp vissa frågor i anslutning till den 1958 beslutade och sedan den 1 januari 1959 i svenska kyrkan gällande ordningen att man och kvinna har lika behörighet till prästerlig tjänst. Samtliga motioner utom en begärde att riksdagen skulle uttala sig mot diskriminerande behandling av kvinnor i samband med prästutbildning, prästvigning och ämbetsutövning i den svenska kyrkan. Motionernas grundinställning var att åtgärder behövdes för att komma till rätta med ett kvarvarande och hårdnande motstånd mot kvinnliga präster. Särskilt framhölls att den s. k. samvetsklausulen från 1958 inte längre kunde få tillåtas legitimera diskriminerande behandling av kvinnor. I flertalet motioner sades att s. k. särvigningar av kvinnoprästmotståndare inte längre borde få förekomma.

I den femte motionen, 1977/78:1421, hävdades att det inom kyrkan borde finnas plats för två meningsriktningar avseende den teologiska tolkningen av kvinnas rätt att vigas till präst och bekläda prästämbete. Enligt motionären borde statsmakterna godkänna den s. k. samvetsklausulen och verka för att både anhängare och avståndstagare till reformen med kvinnliga präster fick frihet att behålla sin av teologiska skäl dikterade åsikt.

Ärendet bereddes av konstitutionsutskottet (KU 1977/78:48). I utskotts-
betänkandets recitdel lämnades uppgifter bl. a. om tillkomsten av lagen (1958:514) om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst och de uttalanden av särskilda utskottet vid 1958 års kyrkomöte, som kommit att kallas "samvetsklausulen". Vidare antecknades bl. a. att biskopsmötet tillsatt en samrådskommitté i kvinnoprästfrågan vars uppgift var att arbeta fram riktlinjer och föreskrifter avsedda att underlätta och möjliggöra en gemenskap mellan företrädare för olika uppfattningar i ämbetsfrågan. I dessa delar hänvisas till betänkandet KU 1977/78:48.

Utskottet anförde i sitt yttrande över motionerna bl. a. följande:

Frågan om kvinnliga präster engagerar djupt ett stort antal människor i vårt land. Det helt övervägande flertalet sluter därvid helhjärtat upp kring statsmakternas och kyrkomötets beslut 1958 att man och kvinna skall ha samma rätt att ifrågakomma till och att utöva präst- och biskopsämbete i den svenska kyrkan.

1958 års beslut är förankrat i lag, den s. k. behörighetslagen. Lagen är till sitt innehåll helt klar och medger ingen diskriminering på grund av kön. Beslutet har fullföljts genom ändringar i kyrkohandbokens ritual för de kyrkliga vigningarna m. m. Ändringarna visar att kyrkan också på det område som direkt representerar kyrkans religiösa funktioner utan någon inskränkning har accepterat 1958 års reform.

1958 års reform har under de år som förflutit sedan den beslöts alltmera kommit att bli en realitet i det praktiska kyrkolivet. Antalet kvinnliga präster (1978-01-31 ca 250) är visserligen fortfarande lågt i förhållande till det totala antalet präster i svenska kyrkan (1977-05-01 ca 4 400 däruav i tjänst ca 3 100). Särskilt under de senaste åren har antalet kvinnliga präster emellertid ökat snabbt, och en fortsatt ökning kan förutses även för framtiden.

Det finns numera kvinnliga präster i samtliga stift i landet. Från församlingarnas sida mottas allmänt de kvinnliga prästerna i hög grad positivt. Varje åtgärd som anses innebära motstånd mot ordningen med kvinnliga präster – vare sig den riktar sig mot enskild företrädare för dessa eller mot ordningen som sådan – avvisas bestämt av den allmänna opinionen inom såväl den svenska kyrkan som samhället i stort.

Utskottet ser denna utveckling som mycket positiv. Det är för utskottet angeläget att framhålla att det helt kan ansluta sig till strävandena att uppnå full jämställdhet mellan man och kvinna i kyrkans ämbete. Enligt utskottet är det väsentligt att denna utveckling kan fortsätta.

Bilden är emellertid inte enbart positiv. Fortfarande accepteras inte kvinnliga prästkandidater av biskoparna i två av stiftet. De kvinnliga prästernas arbetssituation försvåras inte sällan av en negativ inställning hos främst vissa manliga kolleger. Det har förekommit åtgärder mot kvinnliga präster och teologie studerande som måste anses vara klart diskriminerande och som utskottet med skärpa vänder sig emot. Åtskilliga av de manliga prästerna och teologie studerandena intar i dag en avvisande hållning till kvinnliga präster. Särskilt allvarligt är det enligt utskottets mening att en sådan attityd synes präglad allt flera av de manliga teologie studerandena. Här synes sålunda tendensen vara motsatt den som präglar kyrkoledningen och församlingarna. Om denna tendens fortsätter, finns risk för betydande svårigheter i församlingsarbetet i framtiden.

Utskottet har mot bakgrund av det senast anförda övervägt om utskottet skall föreslå riksdagen att nu ta initiativ till ytterligare lagstiftningsåtgärder för att ännu klarare markera att hinder inte får läggas i vägen för det fulla genomförandet av 1958 års reform.

Som utskottet redan framhållit är gällande lag på området helt klar och har också fullföljts bl. a. i kyrkans vigningsritual. I det praktiska kyrkoarbetet fullföljs också reformen alltmera helhjärtat. Biskopsmötets uttalande i januari 1978 visar att biskoparna – med endast ett undantag – avser att med kraft fortsätta arbetet på att motarbeta varje form av diskriminering på grund av kön i kyrkans ämbete. Uttalandet innebär en betydande skärpning i detta hänseende i förhållande till vad biskopsmötet uttalade i april 1977. En samrådskommitté under ärkebiskopens ledning har i enlighet med januariuttalandet tillsatts för att behandla och söka lösa de olika praktiska problem som kan uppkomma i sammanhanget. Samrådskommittén har påbörjat sitt arbete och avser att intensivt arbeta med hithörande frågor under innevarande år. Inom samrådskommittén råder enighet om att alla uppenbara demonstrationer och trakasserier – vare sig de riktar sig mot den ena eller den andra meningsriktningen – är förkastliga och skall motarbetas.

De uttalanden som 1958 års kyrkomöte gjorde i samband med behörighetslagens antagande – den s. k. samvetsklausulen – har kommit att spela en stor roll i debatten om frågor som rör kvinnliga präster. Uttalandena måste ses mot det då aktuella läget i frågan. De syftade till att undvika kyrkosplittring och värna om den för en evangelisk kyrka betydelsefulla principen att inte

utöva tvång i trosfrågor. De önskemål som uppbar uttalandena kvarstår i princip fortfarande. Det är emellertid uppenbart att uttalandenas tolkning och räckvidd inte kan förbli opåverkade av den allmänna utvecklingen i kyrkans liv. Läget i dag är, som utskottet i det föregående antytt, helt annorlunda än 1958. Den ändrade situationen har redan påverkat den praktiska tillämpningen av behörighetslagen och måste uppenbarligen göra detta än mer i fortsättningen.

Det kan sålunda enligt utskottets mening inte komma i fråga att nytillträdande biskop utnyttjar sina befogenheter med avseende på prästvigning på ett sätt som innebär att prästkandidat diskrimineras på grund av kön. Den som skall prästvigas måste vidare vara medveten om att prästerlig tjänst i svenska kyrkan står öppen för både män och kvinnor och att han eller hon i sin tjänsteutövning måste kunna samarbeta med kollega utan hänsyn till kön.

Det är en viktig uppgift för den svenska kyrkan att målmedvetet arbeta på att snabbt finna former som fullt ut tillgodoser de krav som 1958 års reform ställer på lika behandling av man och kvinna i kyrkans tjänst. Arbetet därmed har fått en fast grund i biskopsmötets uttalande i januari i år och fortsätts f. n. genom den av biskopsmötet tillsatta samrådskommittén.

Inom kyrkans ledning finns ett klart medvetande om att hithörande frågor måste drivas med stor kraft. Opinionen inom kyrkan kommer med all säkerhet att verka för att tillfredsställande resultat kommer att uppnås. Det fortsatta arbetet kommer också att följas med uppmärksamhet av den allmänna opinionen.

Arbetet bör enligt utskottets mening fullföljas genom beslut av nästa kyrkomöte. För att säkerställa att frågan kommer under kyrkomötets prövning bör regeringen för detta framlägga förslag som klargör konsekvenserna av 1958 års reform för tjänst inom svenska kyrkan i framtiden i enlighet med vad utskottet i det föregående anfört.

Detta förslag, som innebär en omprövning av den s. k. samvetsklausulen, skall säkerställa att de som efter beslut i ärendet påbörjat postgymnasiala studier med särskild inriktning på tjänst inom svenska kyrkan inte skall kunna åberopa de av 1958 års kyrkomöte gjorda uttalandena för ett handlande i tjänsten som strider mot 1958 års reform. Självfallet betyder denna reform att några trakasserier på grund av kön inte får förekomma inom den svenska kyrkan. Utskottet förutsätter vidare att förslaget utformas på ett sådant sätt att de som har en avvikande mening i ämbetsfrågan kan bevara hemortsrätt i svenska kyrkan.

Mot bakgrund av vad utskottet anfört bör regeringen uppmärksamt följa det nu pågående arbetet inom den svenska kyrkan på hithörande område och ta de initiativ som regeringen finner erforderliga för att säkerställa att 1958 års reform helt slår igenom i kyrkans liv.

Vad utskottet i det föregående anfört tillgodoser syftet med motionerna 1977/78:214, 252, 645 och 646. Motionen 1977/78:1421 avstyrks.

Riksdagen följde utskottet.

Samrådskommittén och dess förslag

Den av biskopsmötet i januari 1978 tillkallade samrådskommittén i kvinnoprästfrågan lade i december 1978 fram ett förslag till "Regler för samarbetet inom svenska kyrkan mellan företrädare för olika uppfattningar i fråga om kvinnas behörighet till prästämbetet". Förslaget återges i *bilaga 5*.

Förslaget var resultatet av en överenskommelse mellan företrädare för skilda meningsriktningar i ämbetsfrågan, som samarbetat i kommittén. Ledamöter i kommittén hade – förutom ärkebiskopen som ordförande – varit från biskopsmötet: biskop Bertil Gärtner och biskop Olle Nivenius; från Svenska prästförbundet: komminister Kerstin Berglund, kontraktsprosten Olle Eriksson och direktor Carl Henrik Martling; från rikskommittén för stiftsting: stiftssekreterare Per Eklund, grevinnan Jane Hamilton och kyrkogårdsassistent Einar Jönsson; från Svenska kyrkans församlings- och pastorsratsförbund: f. kommunalrådet Urban Gibson, läroverksadjunkt Anna-Lisa Hallgren och hemmansägare Åke Nilsson.

Dessutom hade som adjungerade ledamöter i samrådskommittén inträtt på förslag av Kyrklig samling kring Bibeln och bekännelsen: fil. mag. Eva Hultén, Lund, och på förslag av arbetsgemenskapen Kyrklig Förnyelse teol. kand., fil. mag. Anna Greta Norén, Piteå, med folkskollärare Vivianne Grönqvist, Bergsjö, och teol. kand., fil. mag. Kerstin Marelius, Uppsala, som ersättare.

Vissa av ledamöterna avgav protokollsanteckningar i anslutning till förslaget. Även dessa återges i *bilaga 5*.

1979 års kyrkomöte

I skrivelse (1979:2), beslutad den 28 december 1978, begärde den förra regeringen kyrkomötets yttrande huruvida kyrkomötet för sin del godkände ett vid skrivelsen fogat förslag till lag om jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan. Lagförslaget var enligt skrivelsen föranlett av riksdagens beslut våren 1978 med anledning av KU 1977/78:48. Av skrivelsen framgick att regeringen bedömde förslaget som förenligt med de av samrådskommittén framlagda reglerna. I skrivelsen framhölls dock att mottagande av ett biskopsämbete för framtiden måste förutsätta beredvillighet att fylla tjänstens alla funktioner, alltså även prästvigning av kvinnor.

Skrivelsen jämte ett antal med anledning av denna väckta motioner bereddes av kyrkolagsutskottet. I sitt betänkande i ärendet (1979:8) föreslog kyrkolagsutskottet att kyrkomötet för sin del måtte anta det nedan såsom utskottets förslag betecknade lagförslaget.

Förslag till**Lag om jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan**

Härigenom föreskrivs följande.

Regeringens förslag

Kvinnor och män har lika *rätt* att *vigas* till präster i svenska kyrkan och att tjänstgöra som präster inom kyrkan.

Utskottets förslag

Kvinnor och män har lika *behörighet* att *antagas* till präster i svenska kyrkan och att tjänstgöra som präster inom kyrkan.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1979, då lagen (1958:514) om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst skall upphöra att gälla.

Vidare föreslog kyrkolagsutskottets majoritet (Sigvard Bälter, Carl Strandberg, Olof Ericsson, biskop Helge Brattgård, Karl-Erik Johansson i Visby, biskop Sven Lindegård, Alvar Lundquist, Gunnar Johansson och Ruth Henriksson) att kyrkomötet måtte uttala att samrådskommitténs förslag till regler för samarbetet inom svenska kyrkan t. v. bör vara vägledande för behandlingen av uppkommande problem på området. En minoritet inom kyrkolagsutskottet (Christina Odenberg, Anders Svärd, Bertil Ericsson och Eskil Jinnegård) var skiljaktiga i denna del och yrkade att kyrkomötet i stället måtte uttala att samråds gruppens dokument uttryckligen skall vara förpliktande endast för nu i tjänst varande präster men att präster som vigts efter den nya lagens ikraftträdande skall vara skyldiga till full och hel samverkan med kvinnliga präster.

En blank reservation avgavs av en ledamot i kyrkolagsutskottet (Iwan Eskel).

Kyrkomötet biföll kyrkolagsutskottets hemställan, dock med den ändringen att lagtexten i lagförslaget skulle ha följande lydelse:

Kvinnor och män har lika behörighet att antagas till präster i svenska kyrkan och *lika rätt* att tjänstgöra som präster inom kyrkan.

Beträffande frågan om samrådskommitténs regler röstade 59 ledamöter för utskottets förslag medan 37 röstade för bifall till ett under överläggningen av Kerstin Bergman framställt yrkande att kyrkomötet måtte uttala a) att samrådsgruppens dokument uttryckligen skall vara förpliktade endast för nu i tjänst varande präster samt för dem som prästvigs före den 1 juli 1983, b) att däremot präster som vigs till kyrkans tjänst efter den 1 juli 1983 skall vara skyldiga till full och hel samverkan med kvinnliga präster.

Ny utredning

Som angetts i ett tidigare avsnitt i detta betänkande har en särskild utredare (statssekreteraren Elisabeth Palm) tillkallats för att se över frågan om

jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan (Dir. 1979:75). Vid utredarens sida står en referensgrupp med företrädare för de fyra största politiska partierna. Avsikten är att utredningen skall bedrivas så att frågan kan läggas fram för riksdagen våren 1981 och för allmänt kyrkomöte hösten samma år.

Tillfällig upplåtelse av kyrkorum

Motionen

I motionen 1977/78:355 av Martin Olsson (c) och Ulla Ekelund (c) hemställs att riksdagen hos regeringen begär översyn av bestämmelserna om tillfällig upplåtelse av kyrkorum för kyrkligt ändamål.

Motionärerna erinrar om att det saknas bestämmelser i lag rörande kyrkas upplåtelse för gudstjänst eller därmed jämförlig förrättning. Av hävd och sedvänja gäller att beslutanderätten i dessa angelägenheter tillkommer kyrkoherden. Sedan kvinnorna 1958 fick rätt att bli prästvigda samt inneha prästerlig tjänst har uppmärksammade fall förekommit där manlig kyrkoherde vägrat upplåta "sin" kyrka till kvinnlig präst för gudstjänst eller annan kyrklig förrättning. Detta är enligt motionen otillfredsställande mot bakgrund av att kvinnan har lagfäst rätt till likabehandling både som präst och i övrigt. Det finns därför anledning att se över reglerna om tillfällig upplåtelse av kyrkorum för kyrklig förrättning. Beslutanderätten skulle i dessa fall, liksom i vad gäller upplåtelse för annat än kyrkligt ändamål, kunna överföras på kyrkorådet med rätt för rådet att delegera beslutanderätten till kyrkoherden men med skyldighet för denne att, därest han vill vägra upplåtelse för förrättning av annan präst, ta upp ärendet i kyrkorådet.

Gällande rätt

Beträffande upplåtande av kyrkorum för annat ändamål än gudstjänst eller därmed jämförlig förrättning finns bestämmelser i lagen (1963:501) om upplåtande av kyrkorum i vissa fall. Beslut om sådan upplåtelse fattas av kyrkorådet med delegationsrätt till kyrkoherden eller avdelning inom kyrkorådet i vilken kyrkoherden ingår. Beslut i upplåtelsefrågan kan överklagas till domkapitlet som är slutinstans.

Upplåtandet av kyrkorum för gudstjänst eller liknande ändamål är däremot inte författningsreglerat. Som anförs i motionen har sådan upplåtelse enligt hävdvunnen praxis ansetts tillkomma vederbörande pastor (kyrkoherde). Sålunda gav regeringsrätten uttryck för denna uppfattning i ett rättsfall från 1937 (regeringsrättens årsbok 1937 E 16).

Frågan om möjligheten att överklaga pastors beslut rörande upplåtelse av kyrkorum har behandlats av riksdag och regering vid ett par tillfällen. I anledning av motioner till 1950 års riksdag rörande upplåtande av kyrkorummet för olika ändamål åberopade första lagutskottet i sitt av riksdagen

godkända utlåtande (1950:16) ett av besvärssakkunniga avgivet yttrande i ämnet. Enligt detta torde huvudregeln att varje av statlig myndighet fattat beslut kunde överklagas gälla även för kyrkliga organ. Utskottet utgick därför från att talerätt mot pastors beslut redan förelåg. Det låg enligt utskottet närmast till hands att domkapitlet var rätt besvärsmyndighet. Samma uppfattning kom till uttryck i propositionen 1963:149 med förslag till lag om upplåtande av kyrkorum i vissa fall, där föredragande statsrådet under hänvisning till första lagutskottets utlåtande uttalade att pastors beslut i ärende om upplåtande av kyrkorum för den av prästerskapet utövade religionsverksamheten torde kunna överklagas till domkapitlet. Första lagutskottets yttrande beträffande besvärsrätten åberopades även av kommunministern i ett frågesvar vid 1975/76 års riksdag, dock med det förbehållet att rättsläget på den punkten inte var helt klart (riksdagsprot. 1975/76 nr 113 s. 15).

Det kan tilläggas att år 1976 prövade ett domkapitel besvär med anledning av pastors vägran att upplåta kyrkorummet för viss gudstjänst. Domkapitlets beslut överklagades till kammarrätten, som emellertid förklarade att besvär skulle föras hos regeringen jämlikt 18 § allmänna verksstadgan. Kammarrätten avvisade därför besvären men överlämnade samtidigt handlingarna till regeringen (utbildningsdepartementet). BEsvären återkallades sedermera.

Tidigare riksdagsbehandling

I motionen 1976/77:1002 av herr Olsson i Sundsvall (c) och fru Odelsparr (c) framställdes samma yrkande som i den nu aktuella motionen 1977/78:355. Motionen 1976/77:1002 behandlades av konstitutionsutskottet (KU 1976/77:39) gemensamt med flera andra motioner i kyrkliga frågor, bl. a. om det framtida förhållandet mellan stat och kyrka. Utskottet avstyrkte motionen med följande motivering.

Utskottet kan med hänvisning till det anförda konstatera att i praxis intagits den ståndpunkten att pastors beslut i berörda frågor har kunnat överklagas till domkapitlet. Detta innebär att beslut av pastor att vägra upplåtelse av kyrkorum för t. ex. gudstjänst som förrättas av kvinnlig präst kan överprövas och ändras. Vidare vill utskottet uttala att en författningsreglering i det angivna hänseendet är av kyrkolagsnatur och alltså fordrar medverkan från kyrkomötet. Med hänsyn till läget i stat-kyrka-frågan bör en sådan reglering inte aktualiseras nu.

Riksdagen följde utskottet.

JO-avgörande 1978

Den 4 januari 1978 avgjorde JO Ulf Lundvik ett ärende, som gällde kyrkas upplåtelse för vigsel, förrättad av kvinnlig präst. I sitt beslut uttalade Lundvik som sin bestämda mening att möjligheten att få disponera över kyrka för förrättning i svenska kyrkans ordning inte får göras beroende av om den kallade prästen är man eller kvinna.

Samrådskommitténs regler

I de av biskopsmötets samrådskommitté föreslagna reglerna för samarbetet inom svenska kyrkan mellan företrädare för olika uppfattningar i fråga om kvinnas behörighet till prästämbetet berörs i 12.1.2 frågan om kyrkas upplåtande (se bilaga 5). Enligt reglerna får pastors prövning av frågan om kyrkas upplåtande inte göras beroende av om den präst som har vidtalats att tjänstgöra är man eller kvinna.

1979 års kyrkomöte

Med anledning av en motion (1979:59) har 1979 års kyrkomöte på förslag av kyrkolagsutskottet (1979:18) hos regeringen anhållit om utredning och förslag till lagstiftning om upplåtande av kyrkorum, innebärande att beslutanderätten i denna fråga i princip skall tillkomma församlingens kyrkoråd.

I sitt yttrande i ärendet anförde kyrkolagsutskottet bl. a. följande:

Enligt utskottets mening talar starka skäl för att ansvaret för kyrkorummets användning i sin helhet bör åligga kyrkorådet, varvid är att framhålla att kyrkoherden ju ingår i detta och att hans mening i frågan om viss upplåtelse kan tänkas strida mot kyrkorummets helgd eller vålla betänkligheter med hänsyn till svenska kyrkans beaktelse självfallet måste tillmätas stor vikt. En ändring av vad som nu gäller kräver lagstiftning i kyrkolags form.

Pågående utredning

Som angetts i ett föregående avsnitt har en särskild utredare tillkallats för att se över frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan (satssekreteraren Elisabeth Palm – Dir. 1979:75). I uppdraget ingår också att överväga den av 1979 års kyrkomöte aktualiserade frågan om upplåtelse av kyrkorum.

Fråga om ändring i 19 kap. 2 § kyrkolagen*19 kap. 2 § kyrkolagen*

19 kap. i 1686 års kyrkolag har rubriken "Om Predikoämbetet". 2 § har följande lydelse:

§.II. Then som wil betiena Gudz Församling uti Prästeståndet, skal wara Gudfruchtig, och af ährbart, stilla, nyctert och tuchtigt Lefwerne, samt obefläckiat Namn och Rychte, äga ett reent och tydeligit Måhlföre, och hafwa utstått ett alfvarsamt Förhör, utaf en Biskop eller Superintendent och Consistorio, uti (alle the stycken, som wid Gymnasier eller Academier föreställas, och en Prästman nödwändige äre, til sitt Embetes behörige förrättande. Samma Förhör skal skee 1.º I Språken, neml. thet Latiniska, Grækiska, och Hebræiska. 2.do Uti Disciplinis Philosophicis, förnemligast uti Rhetorica, Logica, Ethica, Physica, Arthmetica och Computo Ecclesiastico. 3.º Uti Theologia, och i synnerheet wåre Troos Articular och Locis Communibus. The måste och kunna utan til, både på Latin och Swenska, the Hufwudspråken, på hwilka Trones Articular sig grunda, och med them, efter deras rätta Förstånd, stadfästade blifwa. 4.º Skola the förhöras uti the förnämste Strijdigheter och Frågor. 5.to Uti Historia Biblica och Ecclesiastica, så wäl som och uti Theologia morali och casibus Conscientiæ. 6.to Af dhen Bibliske Texten förklara någre Hufwudspråk, och låta see, huru dhe ther med kunna Sanningen stadfästa, och förlägga them som emot säya, och föra them til ett rätt bruk och öfning uti wår sanna Christendom.) Then som således pröfwes ther til bequäm, (och blifwer lagligen kallad,) honom må ordinationen icke wägras. Han skal och hafwa upfylt sin ålders 25.te Åhr, med mindre någon wore, som des förinnan, genom särdeles Gåfwor och framsteeg i Studier, samt berömligit Lefwerne, har gjort sig ther til så särdeles skickelig, at ordinationen honom icke utan ofog kan wägras. Skulle någon, wid föregångne öfningz Predikningar befinnas, på Minne och Uttahl hafwa något sådant Feel, som wore honom uti Embetets utförande hinderligit, så skola Biskoparna en sådan alfwarligen afråda, och ingalunda ordinera; Icke heller them, som äre til theras Lemmar så lytte, at the theraf hindras i Gudztienstens förrättande.

De avsnitt i paragrafen som i det föregående är satta inom parentes har – utan att ha blivit formellt upphävda – ersatts med andra bestämmelser, som meddelats i administrativ ordning.

Motionen

I motionen 1978/79:401 av Bonnie Bernström (fp) hemställs att riksdagen beslutar att följande text i kyrkolagens 19 kap. 2 § skall utgå: ” – – – icke heller dem, som äro till deras lemmar så lytta att de därav hindras i gudstjänstens förrättande” och överlämnar ändringsförslag till kyrkomötet.

I motiveringen anför motionären att kyrkolagens ålder och därav föranledda ålderdomliga uttryck inte är någon ursäkt för att låta förlegade synsätt stå kvar i skrift. Lagtexten i 19 kap. 2 § kyrkolagen är mycket stötande för de handikappade som vill läsa till präster.

Pågående utredning m. m.

Efter beslut av biskopsmötet pågår inom Svenska kyrkans diakoninämnd en utredning om handikappades möjligheter till tjänst i kyrkan inklusive

prästtjänst. Utredningen utförs av nämndens kommitté för handikappfrågor.

Vid biskopsmötets sammanträde i januari 1979 behandlades fråga om prästvigning av en blind prästkandidat. Avsikten var att vederbörande skulle ha prästtjänst på deltid och att hon skulle få behövlig assistans av personer i sin omgivning. En kyrkoherde i stiftet hade anmält att han önskade ha henne som pastorsadjunkt.

Biskopsmötet uttalade att man inte hade någon erinran mot prästvigningen på grund av att prästkandidaten i detta fall var blind.

Prästvigning ägde därefter rum.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som tar upp olika kyrkliga frågor. Motionerna avser stat-kyrka-frågan, kvinnoprästfrågan, viss upplåtelse av kyrkorum och fråga om ändring i 19 kap. 2 § kyrkolagen.

Som känt har sedan lång tid pågått ett mycket omfattande utredningsarbete beträffande förhållandet mellan staten och svenska kyrkan. 1958 års utredning kyrka-stat hade karaktären av expertutredning. Dess 1968 avslutade arbete låg till grund för de överväganden som gjordes av den parlamentariskt sammansatta 1968 års beredning om stat och kyrka. Beredningen lade år 1972 fram sitt slutbetänkande. Beredningens förslag blev föremål för en omfattande remissbehandling.

I mars 1973 gav den dåvarande regeringen till känna att en samlande lösning inte kunde uppnås och att regeringen inte avsåg att lägga fram proposition med anledning av beredningens förslag.

Hösten 1973 tillkallade ärkebiskopen en särskild arbetsgrupp bestående av representanter för bl. a. vissa kyrkliga organisationer och grupper med uppgift att söka få till stånd vissa reformer beträffande svenska kyrkans organisation.

Efter kontakter mellan den kyrkliga arbetsgruppen och den dåvarande kyrkoministern inleddes i februari 1975 överläggningar om stat-kyrka-frågan mellan ärkebiskopen och hans arbetsgrupp och företrädare för staten. Överläggningarna skulle avse frågan om vilka möjligheter det fanns att förverkliga de grundläggande principer som 1968 års beredning föreslagit med beaktande av de synpunkter som framförts i remissyttranden över beredningens förslag. Målet skulle vara att nå fram till samlande lösningar som accepteras av deltagarna och dem deltagarna företräder. Arbetet skulle inte avse några allmänna principdiskussioner i stat-kyrka-frågan utan inriktas på praktiska lösningar. Vid sidan av det gemensamma arbetet skulle genom de kyrkliga deltagarnas försorg pågå en inomkyrklig organisationsutredning.

Deltagarna i stat-kyrka-överläggningarna presenterade sitt förslag i januari 1978. Förslaget huvudpunkter har återgetts i det föregående. I förslaget uttalades att det var fråga om en helhetslösning som var avsedd att ligga till

grund för principbeslut i stat-kyrka-frågan. Förslaget krävde ett fortsatt mera detaljbetonat expertarbete på både statens och kyrkans sida.

Efter remissbehandling av stat-kyrka-förslaget beslöt den förra regeringen att inhämta kyrkomötets yttrande över förslaget och remissyttrandena. Kyrkomötet sammanträdde i början av detta år. Med röstetalen 54 mot 42 uttalade sig kyrkomötet för ett bevarat samband mellan staten och kyrkan. Mötet förordade samtidigt inomkyrkliga reformer och tillsatte en utredningsnämnd för att utarbeta och lägga fram förslag om kyrkans organisation på stifts- och riksplan. Utredningsnämnden har nyligen framlagt ett preliminärt betänkande om kyrkans framtida organisation. Nämndens avsikt är att betänkandet skall remissbehandlas och att nämnden därefter skall ta ställning till de förslag som nämnden skall framlägga till nästa kyrkomöte.

Efter kyrkomötets behandling av stat-kyrka-frågan förekom överläggningar mellan de politiska partierna angående stat-kyrka-frågans fortsatta handläggning. Enligt vad den förra regeringen uttalade i en efter överläggningarna utfärdad kommuniké skulle stat-kyrka-frågan handläggas vidare i syfte att vinna den bredare enighet i frågan som regeringen ansåg önskvärd.

Vid regeringssammanträde den 23 augusti 1979 beslöts direktiv för en utredning om kyrkomötets ställning, befogenheter och sammansättning m. m. Utredningen skall komplettera det redan utförda utredningsarbetet i stat-kyrka-frågan genom att belysa några kompletterande frågor som aktualiserats under senare tid och som kan behöva undersökas för att stat-kyrka-frågan skall kunna föras vidare. Det gäller främst kyrkomötets medverkan vid stiftande av kyrkolag och vissa krav på reformer i fråga om kyrkomötets befogenheter och sammansättning. Enligt direktiven bör kommittén därvid ta del av de förslag som 1979 års kyrkomötes utredningsnämnd avger och undersöka i vad mån dessa kan genomföras utan att man befäster statskyrkosystemet eller försvårar en framtida kyrkoreform.

I augusti 1979 beslöt den förra regeringen vidare att tillkalla två särskilda utredningar för att ytterligare överväga frågorna om folkbokföringen resp. begravningsverksamheten.

Samtliga utredningar skall arbeta med inriktning på att det skall vara möjligt att 1981 kunna behandla stat-kyrka-frågan i såväl riksdag som kyrkomöte.

Yrkandena i de motioner som avser stat-kyrka-frågan – 1977/78:649, 1978/79:196, 1978/79:1088 och 1978/79:1675 – tar alla sikte på ett ställningstagande från riksdagen i den ena eller den andra riktningen i denna fråga.

I avvaktan på resultatet av det pågående kompletterande utredningsarbetet i frågor i anslutning till stat-kyrka-problematiken bör emellertid riksdagen enligt utskottets mening inte nu ta ställning i sak i dessa frågor.

Utskottet föreslår att de ifrågavarande motionerna förklaras besvarade med vad utskottet anfört om frågornas fortsatta handläggning.

Våren 1978 behandlade riksdagen motioner som tog upp vissa frågor

rörande den 1958 beslutade och sedan den 1 januari 1959 i svenska kyrkan gällande ordningen att man och kvinna har lika behörighet till prästerlig tjänst. Med anledning av motionerna uttalade riksdagen i enlighet med vad utskottet föreslagit att hinder inte får läggas i vägen för ett fullt genomförande av 1958 års reform. Riksdagen gav regeringen till känna att den uppmärksamt borde följa det pågående arbetet inom den svenska kyrkan på hithörande område och ta de initiativ som regeringen finner erforderliga för att säkerställa att 1958 års reform helt slår igenom i kyrkans liv. I det föregående har återgivits utskottets av riksdagen godkända yttrande i frågan.

Med anledning av riksdagens uttalande begärde den dåvarande regeringen att 1979 års kyrkomöte skulle yttra sig över ett av regeringen framlagt förslag till lag om jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan. Kyrkomötet antog för sin del ett lagförslag enligt vilket kvinnor och män har lika behörighet att antas till präster i svenska kyrkan och lika rätt att tjänstgöra som präster inom kyrkan. Med röstetalen 59 mot 37 uttalade kyrkomötet vidare att det förslag till regler för samarbetet inom svenska kyrkan som biskopsmötets samrådskommitté hade lagt fram bör vara vägledande för behandlingen av uppkommande problem på området. Minoriteten stödde ett annat alternativ av innebörd att samrådskommitténs regler skulle gälla endast för dem som prästvigs före den 1 juli 1983.

Vid partiöverläggningar efter kyrkomötets avslutande framkom att riksdagen kunde väntas avvisa det lagförslag som kyrkomötet hade antagit. Eftersom det är fråga om kyrkolag fordras för positivt beslut enighet mellan riksdagen och kyrkomötet. Den förra regeringen konstaterade i detta läge att förutsättningar f. n. saknades för att lösa frågan. För detta krävdes ett nytt kyrkomöte. Med hänsyn till vad som hade framkommit vid frågans dittillsvarande behandling var det enligt regeringens mening inte realistiskt att inrikta sig på en förnyad kyrkomötesbehandling före hösten 1981.

Den förra regeringen beslöt i juni 1979 att tillkalla en särskild utredare för att se över frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan. Utredaren skall enligt direktiven fortlöpande följa utvecklingen inom svenska kyrkan och förhållandena i de olika stiftet. Utredaren skall ta fram faktamaterial och utarbeta förslag till en lagteknisk lösning för kvinnoprästfrågan. På utredaren skall också ankomma att överväga en av 1979 års kyrkomöte aktualiserad fråga om ändrade regler för upplåtande av kyrkorum. Utredarens arbete skall bedrivas i nära kontakt med de politiska partierna. En referensgrupp med företrädare för dessa har också knutits till utredaren.

Avsikten med den nya utredningen i kvinnoprästfrågan är att komma vidare med frågans lösning med inriktningen att ny riksdags- och kyrkomötesbehandling skall vara möjlig år 1981.

I motionerna 1978/79:215 och 1978/79:404 läggs aspekter på kvinnoprästfrågan som anknyter till frågans behandling i 1979 års kyrkomöte.

Enligt de för utredaren gällande direktiven kommer de i motionerna

upptagna frågorna att övervägas av utredaren som ett led i utredningsarbetet. Utskottet erinrar om att riksdagen 1978 i enlighet med vad utskottet föreslagit uttalade att hinder inte får läggas i vägen för ett fullt genomförande av 1958 års reform. Något nytt riksdagsinitiativ är i detta läge inte nödvändigt. Motionerna bör förklaras besvarade med vad utskottet sålunda anfört.

I motionen 1977/78:355 begärs en översyn av bestämmelserna om tillfällig upplåtelse av kyrkorum för kyrkligt ändamål. Som redan nämnts ingår det i det senast nämnda utredningsuppdraget att överväga en av 1979 års kyrkomöte aktualiserad fråga om upplåtelse av kyrkorum. Utredningen skall enligt kyrkomötets beslut syfta till förslag till lagstiftning, enligt vilken beslutanderätten i fråga om upplåtande av kyrkorum i princip skall tillkomma församlingens kyrkoråd. Detta skall gälla också för de i motionen behandlade tillfälliga upplåtelse av kyrkorum för kyrkligt ändamål. Med hänsyn till den sålunda beslutade utredningen är något särskilt riksdagsinitiativ i den i motionen upptagna frågan inte behövligt. Utskottet föreslår att motionen förklaras besvarad med vad utskottet i denna del anfört.

I motionen 1978/79:401 aktualiseras en särskild kyrkolagstiftningsfråga. Enligt 19 kap. 2 § i 1686 års kyrkolag får biskopen inte prästviga "dem som äro till deras lemmar så lytte, att de därav hindras i gudstjänstens förrättande". Motionären begär att det ifrågavarande förbudet skall utgå ur kyrkolagen.

På uppdrag av biskopsmötet pågår f. n. en utredning inom Svenska kyrkans diakoninämnd om handikappades möjlighet till tjänst i kyrkan inklusive prästtjänst. Utredningen utförs av nämndens kommitté för handikappfrågor.

Den i motionen aktualiserade frågan är sålunda f. n. föremål för inomkyrklig utredning. Med hänsyn härtill och då frågan om en revidering av den till uttryckssätten i sin helhet föråldrade 1686 års kyrkolag har visst samband med stat-kyrka-frågan bör riksdagen enligt utskottets mening inte nu ta initiativ till den i motionen föreslagna kyrkolagstiftningsåtgärden. Utskottet föreslår att motionen förklaras besvarad med vad utskottet i denna del anfört.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört hemställer utskottet att riksdagen

1. beträffande *stat-kyrka-frågan* m. m. förklarar motionerna
  - a) 1977/78:649,
  - b) 1978/79:196,
  - c) 1978/79:1088 och
  - d) 1978/79:1675

besvarade med vad utskottet anfört om frågans fortsatta handläggning,

2. beträffande *kvinnoprästfrågan* förklarar motionerna
  - a) 1978/79:215 och
  - b) 1978/79:404

- besvarade med vad utskottet i denna del anfört,
3. beträffande *upplåtelse av kyrkorum* förklarar motionen 1977/78:355 besvarad med vad utskottet i denna del anfört,
  4. beträffande *ändring i 19 kap. 2 § kyrkolagen* förklarar motionen 1978/79:401 besvarad med vad utskottet i denna del anfört.

Stockholm den 13 november 1979

På konstitutionsutskottets vägnar
BERTIL FISKESJÖ

Närvarande: Bertil Fiskesjö (c), Hilding Johansson (s), Olle Svensson (s), Per Unckel (m), Yngve Nyquist (s), Sven-Erik Nordin (c), Wivi-Anne Cederqvist (s), Kurt Ove Johansson (s), Bengt Kindbom (c), Daniel Tarschys (fp), Kerstin Nilsson (s), Sture Thun (s), Jan Prytz (m), Esse Petersson (fp) och Allan Ekström (m).

Stat-kyrka-förslaget i SOU 1978:1 och 2

(Sammanfattningen i SOU 1978:1)

1. Inledning

Förhållandet mellan staten och svenska kyrkan har varit föremål för debatt sedan länge. Utredningsarbete har pågått i olika etapper under snart 20 år. Den första utredningen, *1958 års utredning kyrka-stat*, hade karaktären av expertutredning. Den skulle lägga fram material för ett senare ställningstagande till stat-kyrka frågan. Utredningen avgav sitt slutbetänkande år 1968. Betänkandet blev föremål för en bred remiss. En andra utredningsetapp påbörjades samma år genom att regeringen tillkallade den parlamentariskt sammansatta *1968 års beredning om stat och kyrka*. Dess huvuduppgift var att på grundval av det presenterade utredningsmaterialet ta ställning till den principiella utformningen av förhållandet mellan staten och svenska kyrkan. Beredningen lade år 1972 fram sitt slutbetänkande.

Beredningens förslag blev föremål för en omfattande remissbehandling. Sammanlagt avgavs 870 remissyttranden. I mars 1973 gav den dåvarande regeringen till känna, att en samlande lösning inte kunde uppnås och att regeringen inte avsåg att lägga fram proposition med anledning av beredningens förslag.

Från flera kyrkliga institutioner togs initiativ till att få till stånd ett internt kyrkligt utredningsarbete om vilka reformer som var önskvärda i det fortsatta sambandsläge, som av allt att döma skulle bli bestående för en längre tid framöver. Initiativen kanaliserades över ärkebiskopen, som inbjöd Biskopsmötet, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund, Rikskommittén för stiftstingen och Riksförbundet kyrkans ungdom om att utse representanter till en arbetsgrupp samt gav den direktiv för arbetet.

Efter kontakter mellan den kyrkliga arbetsgruppen och den dåvarande kyrkoministern inleddes i februari 1975 *överläggningar* om stat-kyrka frågan mellan ärkebiskopen och hans arbetsgrupp och företrädare för staten. Överläggningarna skulle avse frågan om vilka möjligheter det finns att förverkliga de grundläggande principer som 1968 års beredning föreslagit med beaktande av de synpunkter som framförts i remissyttranden över beredningens förslag. Målet skulle vara att nå fram till samlande lösningar som accepteras av deltagarna och dem deltagarna företräder. Arbetet skulle inte avse några allmänna principdiskussioner i stat-kyrka frågan utan inriktas på praktiska lösningar. Det skulle i första hand bedrivas i fyra gemensamma arbetsutskott som behandlade olika områden. Vid sidan av detta gemensamma arbete skulle genom de kyrkliga deltagarnas försorg pågå en inomkyrklig organisationsutredning.

Deltagarna i stat-kyrka överläggningarna presenterar sitt *förslag* i detta betänkande. Det är fråga om en helhetslösning, som är avsedd att ligga till grund för principbeslut i stat-kyrka frågan. Förslaget kräver ett fortsatt, mera detaljbetonat expertarbete på både statens och kyrkans sida. Deltagarna räknar med att detta arbete får äga rum under den övergångstid som blir aktuell innan förslaget kan genomföras.

I två bilagedelar redovisas underlaget för deltagarnas ställningstaganden. *Bilaga 1* (SOU 1978:2) innehåller de kyrkliga företrädarnas förslag till kyrkans framtida organisation. I *bilaga 2-12* (SOU 1978:3) redovisas de gemensamma arbetsutskottens förslag samt vissa expertutredningar.

2. Deltagarnas förslag

Den kyrkliga gruppens organisationsarbete

Även om svenska kyrkan inte fullt rättvisande kan beskrivas som enbart en personsammanslutning är regler om *kyrkotillhörighet* (medlemskap) erforderliga. För tiden efter relationsändringen föreslår den kyrkliga gruppen att större vikt än tidigare skall läggas vid dopet. Inträde i kyrkan sker efter viljeyttring, antingen genom begäran om dop eller genom anmälan. En särskild regel föreslås för den som inträder i kyrkan men inte döps innan han uppnått vuxen ålder. Reglerna om utträde ur kyrkan blir i allt väsentligt desamma som i dag.

Svenska kyrkans verksamhet på *församlingsplanet* utmärks av en stor självständighet för de lokala enheterna. Gruppen anser att några ingripande ändringar på församlingsplanet inte bör göras i samband med relationsändringen. Reglerna om församlingens kompetens bibehålls i sak oförändrade och tas in i inomkyrkliga stadgar. Kyrkofullmäktige och kyrkoråd behålls som beslutande och förvaltande organ. Gruppen förordar emellertid en utvidgad användning av kyrkofullmäktige, så att kyrkostämma bibehålls endast i de allra minsta församlingarna.

I samband med relationsändringen bör en enhetlig organisation införas på *stiftsplanet*. Den kyrkliga gruppen föreslår, att stiftstinget omdanas till ett beslutande organ med befogenheter av i princip samma slag som församlingens fullmäktige. Stiftstinget får 51–75 ledamöter, utsedda utan någon på förhand bestämd proportion mellan präster och lekmän. En integrerad stiftsstyrelse övertar de uppgifter som enligt nuvarande ordning tillkommer domkapitel, stiftsnämnd och stiftsråd. Styrelsen består av biskopen såsom ordförande och sex till åtta ledamöter, av vilka två utses av kyrkostyrelsen och återstoden väljs av stiftstinget. Gruppen förutsätter att det i de största stifteten kan behövas särskilda nämnder vid sidan av stiftsstyrelsen.

Medan församlingsplanet enligt förslaget i allt väsentligt lämnas oförändrat och förändringen på stiftsplanet främst avser en integrering av redan befintliga funktioner blir det på *riksplanet* fråga om att bygga upp en ny organisation. För en i förhållande till staten självständig kyrka är ett representativt organ, ett reformerat kyrkomöte, och en central kyrkostyrelse en nödvändighet. Enligt gruppens mening bör kyrkomötet bestå av 101 ledamöter utsedda utan någon på förhand bestämd proportion mellan präster och lekmän. Mötet sammanträder normalt två gånger per år under en eller högst två veckor varje gång. Kyrkostyrelsen består av ärkebiskopen såsom ordförande och åtta av kyrkomötet valda ledamöter. I syfte att avlasta kyrkostyrelsen förordar gruppen att särskilda nämnder utses av kyrkomötet för att administrera särskilt arbetskrävande områden. Två nämnder utan administrativa funktioner inrättas också. Den ena, teologiska nämnden, skall utgöra sakkunnigorgan rörande kyrkans bekännelse, gudstjänstordning och böcker. Den andra, besvärsnämnden, skall pröva besvär angående kompetensöverskridande.

Enligt förslaget utses församlingarnas fullmäktige, stiftstinget och kyrkomötet genom *val* för tre eller fyra år. På lokalplanet är valen liksom nu direkta. Gruppen anser att principiella skäl talar för direktval även till stiftsting och kyrkomöte. Vissa problem är emellertid förbundna med ett direktvalssystem. För fortsatt diskussion och övervägande skisseras därför även ett alternativ med indirekta val.

Det gemensamma arbetet

Deltagarna föreslår att huvudmannaskapet för *begravningsverksamheten* förs över till kommunerna men att församlingar och samfälligheter ges en lagfäst rätt att mot ersättning från kommunerna fortsätta att förvalta begravningsplatser, som de vid övergångstillfället har hand om. Svenska kyrkans församlingar och samfälligheter skall sålunda själva få bestämma om de vill fortsätta med förvaltningen. Av praktiska skäl måste de ge sin önskan till känna ett år innan reformen träder i kraft.

Genom det ändrade huvudmannaskapet får kommunerna ett övergripande administrativt, ekonomiskt och rättsligt ansvar för hela verksamheten. Det ankommer på dem att avgöra hur förvaltningen av nyanlagda begravningsplatser skall ordnas. För övriga begravningsplatser har deltagarna utgått från att flertalet församlingar och samfälligheter önskar utnyttja möjligheten att åtaga sig förvaltningsuppgifter. Dit hör enligt förslaget alla de praktiska och administrativa uppgifter som har direkt samband med verksamheten på en begravningsplats. Till förvaltningsuppgifterna räknas också viss myndighetsutövning enligt gravrättslagen och begravningskungörelsen.

Det ekonomiska ansvaret för begravningsverksamheten skall enligt förslaget vila på kommunerna. Ersättning till församlingar och samfälligheter för de med förvaltningen förenade driftkostnaderna föreslås bli fastställd för varje begravningsenhet genom ett individuellt förfarande vid övergångstillfället. Det framräknade beloppet blir normerande för framtida ersättningar. Årlig uppräknings samt revidering av driftersättningen med vissa tidsintervaller föreslås. För mera betydande kapitalutgifter äger budgetbehandling rum i vanlig ordning. Fonder och lån som angår begravningsverksamheten överförs till kommunerna.

Med *kyrklig egendom* menar deltagarna sådana förmögenhetstillgångar av fast eller lös natur som med olika rättsgrund disponeras av svenska kyrkan och dess organ.

En del av egendomen, t. ex kyrkor, prästgårdar och löneboställen, är sedan gammalt underkastad särskilda rättsregler till skydd för att tillgångarna bevaras och används för avsett ändamål. Deltagarna föreslår, att denna specialreglerade egendom allt efter det ändamål den är avsedd att tjäna församman till stiftelser. Dessa förvaltas och disponeras av kyrkliga organ motsvarande dem som förvaltar egendomen i dag. I stiftelseurkunder ges regler som i huvudsak svarar mot den grundläggande lagstiftning som nu finns om den kyrkliga egendomen. Genom bestämmelser i urkunderna ges kyrkan möjlighet att själv utforma den detaljreglering som därutöver behövs.

Ett väsentligt syfte med denna lösning har varit att finna en rättslig form för att garantera en kyrklig äganderätt till den specialreglerade egendomen.

Enligt deltagarnas förslag bildas det fem olika typer av stiftelser med för varje typ enhetliga regler. En typ är kyrkostiftelsen, i vilken ingår kyrkobyggnaden med tomt och den övriga egendom som är anslagen för kyrkans underhåll och förkovran. En annan är boställsstiftelsen, i vilken ingår egendom som är avsedd för avlöning av präster och kyrkomusiker. Andra stiftelsetyper är prästlönejordsstiftelsen, domkyrkostiftelsen och kyrkofondsstiftelsen. En fördelning av den specialreglerade kyrkliga egendomen på dessa fem stiftelsetyper innebär enligt förslaget att det bildas över 3 500 stiftelser.

En del kyrklig egendom förvaltas och disponeras i dag enligt vanliga kommunalrättsliga regler. Denna s. k. fria församlingskommunala egendom

räknar deltagarna med skall förbli de framtida församlingarnas och samhälligheternas egendom. De regler som kan behövas om egendomens förvaltning får meddelas genom inomkyrkliga bestämmelser. Den fria stiftelse- och föreningsegendom som tjänar skilda ändamål inom kyrkans fria verksamhet berörs i princip inte av relationsändringen.

Förs folkbokföringen över till borgerligt organ behövs en personregistrering i församlingarna omfattande kyrkans medlemmar, s. k. *församlingsregistrering*. Under överläggningarna har denna fråga behandlats. Deltagarna föreslår att en framtida församlingsregistrering för svenska kyrkan omfattar en församlingsvis hållen samling av arkunder, vilka innehåller uppgifter av både borgerlig och kyrklig karaktär.

Enligt förslaget framställs den grundläggande arkunden, församlingsförteckningen, med hjälp av automatisk databehandling. Den kompletteras med ett dataframställt sökreger, personaviregistrering. I ministerialböcker tas manuellt in de uppgifter om kyrkliga förrättningar som kyrkan anser sig behöva. Församlingsförteckning och personaviregister hålls aktuella genom ett särskilt databaserat aviseringssystem uppbyggt kring ett eller flera kyrkdataband. Aviseringssystemet replierar på de civila befolkningsregistren när det gäller uppgifter av borgerlig natur medan församlingarna själva tillför systemet kyrkliga uppgifter.

Av relationsändringen följer att svenska kyrkans församlingar i framtiden inte skall ha beskattningsrätt. För verksamheten på lokalplan, stiftsplan och riksplan betalar medlemmarna avgift, *kyrkoavgift*. Deltagarna föreslår att staten utan tidsbegränsning biträder kyrkan med uppbörd av kyrkoavgiften via skattesystemet. Enligt förslaget är det möjligt även för icke-kyrkomedlemmar att via uppbördssystemet stödja kyrkans verksamhet genom att betala kyrkoavgift.

Kyrkoavgiften är enligt förslaget proportionell mot den beskattningsbara inkomsten. Preliminär avgift uppbärs genom statens försorg i samband med skatterna. Vid slutdebiteringen bestäms kyrkoavgiften på grundval av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten. Preliminärt erlagt belopp avräknas och resultatet redovisas för den avgiftsskyldige. Uppkommer överskott återbetalas detta. Inbetalningskort utfärdas på kvarstående avgift. Uppbörd av sådan avgift sker inte genom statens medverkan.

Det ekonomiska ansvaret för den kyrkliga verksamheten bör vila främst på kyrkomedlemmarna själva. En naturlig utgångspunkt för överläggningarna har varit att de ekonomiska förutsättningarna för kyrkans verksamhet inte skall påverkas av den organisatoriska förändring som relationsändringen innebär. Om man skall uppnå kontinuitet och stabilitet i kyrkans ekonomi måste staten även i fortsättningen genom årliga *statsbidrag* stödja kyrkan. Deltagarna föreslår att det med utgångspunkt i 1975 års förhållanden utgår statsbidrag till kyrkan med 275 milj. kr. Beloppet anpassas till pris- och löneutvecklingen. En särskild del av bidraget, 100 milj. kr., reserveras för utjämning av de olikheter i ekonomisk bärkraft som finns inom skilda delar av landet. En annan del, 75 milj. kr., reserveras för att trygga de pensionsåtaganden gentemot personalen som finns vid relationsändringen. Resterande del av det totala statsbidraget utgår till kyrkan som ett fritt bidrag.

Redan vid de inledande överläggningarna aktualiserades frågan om vad en relationsändring kan innebära för *den inom kyrkan verksamma personalen*. Deltagarna har övervägt situationen för alla grupper av anställda, inte bara för dem som har statligt reglerade tjänster. Personalens fackliga organisationer har fortlöpande hållits underrättade om stat-kyrka arbetet.

Enligt deltagarnas mening torde det inte vara möjligt att ge lönegarantier en meningsfullt preciserad innebörd. Den reella garantin ligger i reformens karaktär och utformning. Som nyss nämnts föreslås att åtgärder vidtas för att trygga de pensionsförpliktelser som finns vid tidpunkten för relationsändringen. Det föreslås också att en särskild organisation för förhandlingar med personalen tillskapas.

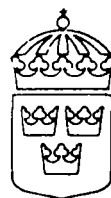
Svenska kyrkans verksamhet lyder i dag under ett mycket omfattande system av författningsbestämmelser. Av grundtanken med ändrade relationer mellan staten och kyrkan följer att dessa bestämmelser skall upphöra att gälla. Det måste utformas nya regler som grund för den kyrkliga verksamheten. Deltagarna föreslår att några för samhället grundläggande principer för kyrkans struktur kommer till uttryck i lagens form, medan all annan reglering av kyrkans organisation och verksamhet sker i interna stadgar. I lag om Svenska kyrkan anges kyrkans karaktär och dess egenskap av ett efter demokratiska principer uppbyggt trossamfund. I särskilda stadgar, av deltagarna benämnda grundstadgar, fogas samman de mest betydelsefulla reglerna om kyrkan och dess verksamhet. Skilda ämnesområden behandlas mera i detalj i kompletterande inomkyrkliga regelsamlingar. Med regeringsformen som förebild får grundstadgarna inte ändras annat än efter dubbla beslut med mellanliggande val till det beslutande organet.

Relationsändringen aktualiserar olika *övergångsfrågor*. Under överläggningarna har tagits upp några centrala frågor, medan flertalet övergångsbestämmelser förutsätts bli utarbetade under genomförandetiden. Deltagarna föreslår att bestämmelserna i religionsfrihetslagen om medlemskapet i svenska kyrkan upphävs. Alla som tillhör kyrkan vid tidpunkten för övergången kvarstår som medlemmar utan hinder av relationsändringen. Den enskilde garanteras emellertid möjlighet att med verkan från övergångstidpunkten även under sex månader därefter begära sitt utträde ur kyrkan enligt de nuvarande utträdesreglerna. Församlingarnas rättigheter och skyldigheter är kvar hos församlingarna. Svenska kyrkan och staten lämnar nödvändiga garantier för de lån som finns vid övergångstillfället. Kyrkan får laglig möjlighet att under övergångsskedet besluta om sin framtida organisation.

För genomförande av relationsändringen anser deltagarna att det åtgår en tid av mellan fyra och fem år. Under denna tid pågår ett fortsatt, mera detaljbetonat förberedelsearbete för relationsändringen. Kyrkomötet omdanas efter hand och tilläggs vid sidan av sin nuvarande funktion befogenhet att besluta om förhållanden efter relationsändringen. Kyrkomötet kan tillsätta en särskild organisationsnämnd som arbetar även mellan mötets sammanträden.

Enligt förslaget sammankallas allmänt kyrkomöte hösten 1978. Proposition avges till vårriksdagen 1979. Kyrkomöte och riksdag fattar principbeslut om relationsändringen och antar samtidigt vissa författningsändringar. Därefter följer ett flertal beslut av regering, riksdag och kyrkomöte. Relationsändringen föreslås ske vid årsskiftet 1983-1984.

Kommittédirektiv

Dir 1979:102

Kyrkomötets ställning, befogenheter och sammansättning m. m.

Dir 1979:102

Beslut vid regeringssammanträde 1979-08-23

Departementschefen, statsrådet Hansson, anför.

Svenska kyrkan står på olika sätt i ett nära förhållande till staten. Dess verksamhet lyder under ett mycket omfattande system av offentligrättsliga regler. Församlingarna betecknas som kyrkliga kommuner. De har beskattningsrätt efter i stort sett samma regler som gäller för kommunerna. Stiftsorganen är statliga myndigheter. På riksplanet handläggs ärenden som rör den offentligrättsligt reglerade delen av verksamheten av regeringen och statliga ämbetsverk.

Den särskilda relation mellan staten och svenska kyrkan som jag nu i korthet har redogjort för har varit ställd under debatt sedan början av detta århundrade. Utredningsarbete har pågått i olika etapper sedan mitten av 1950-talet. Den senaste utredningsetappen tog sin början år 1975 genom de överläggningar i stat-kyrka-frågan som då inleddes mellan företrädare för staten och svenska kyrkan. Deltagarna i överläggningarna avlämnade gemensamt sitt förslag (SOU 1978:1) i januari 1978. Efter remissbehandling av stat-kyrka-förslaget beslöt regeringen att inhämta kyrkomötets yttrande över förslaget och remissyttrandena (skr 1979:1). Kyrkomötet sammanträdde i början av detta år. Med röstetalen 54 mot 42 uttalade sig mötet för ett bevarat samband mellan staten och kyrkan (SäU 1979:1, prot. 1979:20, kskr 1979:20). Mötet förordade samtidigt inomkyrkliga reformer och tillsatte en utredningsnämnd för att utarbeta och lägga fram förslag om kyrkans organisation på stifts- och riksplan.

Efter kyrkomötets behandling av stat-kyrka-frågan förekom överläggningar mellan de politiska partierna angående stat-kyrka-frågans fortsatta handläggning. Vid dessa erfor regeringen att en majoritet i riksdagen kunde antas ställa sig avvisande till sådana reformer inom ramen för det nuvarande statskyrkosystemet, som utredningsnämndens arbete syftar till. Enligt vad regeringen uttalade i en efter överläggningarna utfärdad kommuniké skulle stat-kyrka-frågan handläggas vidare i syfte att vinna den bredare enighet i frågan som regeringen anser önskvärd.

Jag avser inte att nu gå in på principfrågan om förhållandet mellan staten och svenska kyrkan. Genom det utredningsarbete som har pågått de senaste

20 åren och den i samband därmed förda debatten har denna övergripande fråga blivit grundligt belyst. Däremot vill jag ta upp några kompletterande frågor som i andra sammanhang och från skilda utgångspunkter har aktualiserats under senare tid och som kan behöva undersökas för att stat-kyrka-frågan skall kunna föras vidare. Det gäller främst kyrkomötets medverkan vid stiftande av kyrkolag och vissa krav på reformer i fråga om kyrkomötets befogenheter och sammansättning.

En del av de offentlighetsrättsliga bestämmelser som reglerar svenska kyrkans verksamhet är av grundlags natur och återfinns i övergångsbestämmelserna till regeringsformen. Andra är av kyrkolags natur. Enligt övergångsbestämmelserna innebär detta att lagreglerna beslutas av regeringen gemensamt med riksdagen och med samtycke av allmänt kyrkomöte. I regelsystemet för svenska kyrkan ingår även bestämmelser i vanlig lag, som har beslutats av riksdagen, och bestämmelser som regeringen har utfärdat inom ramen för sin normgivningskompetens.

Den nuvarande ordningen för kyrkolags stiftande tillkom i samband med representationsreformen år 1866. Dess närmare innebörd har klarlagts i 1951 års kyrkomöteskommittés betänkande (SOU 1955:47) Kyrkomötets grundlagsenliga befogenheter. Vid flera tillfällen har motioner väckts i riksdagen om upphävande av kyrkomötets lagstiftningsbefogenhet. Motioner åren 1958 och 1959 avstyrktes under hänvisning till utredningsarbetet angående förhållandet mellan stat och kyrka (Ku 1958:7, sammansatt KU och L'U: 1959:2) och avslogs av riksdagen. Till 1978/79 års riksmöte har i samma ämne väckts en motion (mot. 1978/79:1675), som ännu inte är behandlad av riksdagen.

De utredningar – författningsutredningen och grundlagberedningen – som förberedde grundlagsreformen ansåg att reglerna om kyrkolagstiftning borde behållas i avvaktan på ett ställningstagande i stat-kyrka-frågan och föreslog att reglerna togs in i regeringsformens övergångsbestämmelser. Föredragande departementschefen uttalade i propositionen (prop. 1973:90) med förslag till ny regeringsform och ny riksdagsordning m. m. att frågan om hur reglerna om svenska kyrkan skulle samordnas med regelsystemet i övrigt i den nya regeringsformen krävde ytterligare överväganden. Han förordade att de gällande reglerna om kyrkolagstiftning behölls t. v. Som grundlagberedningen föreslagit skulle dessa regler enligt det till riksdagen avlämnade förslaget ha sin plats i övergångsbestämmelserna till den nya regeringsformen. Denna lösning vann riksdagens bifall (Ku 1973:26, rskr 265).

Reglerna om kyrkolagstiftning finns i punkt 9 övergångsbestämmelserna till regeringsformen. Som jag har nämnt innebär de att kyrkolag stiftas, ändras eller upphävs av regeringen gemensamt med riksdagen och med samtycke av allmänt kyrkomöte. Reglerna avviker därigenom från de regler som gäller i fråga om annan lagstiftning. Enligt 1 kap. 4 § andra stycket regeringsformen är det riksdagen som stiftar lag. Detta stadgande är ett utflöde av den för vårt statskick grundläggande och i samma paragraf inskrivna principen att riksdagen är folkets främsta företrädare.

I punkt 9 övergångsbestämmelserna till regeringsformen finns förutom reglerna om kyrkolagstiftning flera andra från 1809 års regeringsform överförda stadganden om svenska kyrkan. Bl. a. finns bestämmelser om

kyrkomötet, prästerliga befattningar och utnämningar, de kyrkliga kommunerna, konungens trosbekännelse och prästeståndets privilegier.

Huvudbestämmelserna om kyrkomötet finns i de nämnda övergångsbestämmelserna till regeringsformen. Kyrkomötets sammansättning, arbetsformer m. m. regleras i kyrkomötesförordningen (1949:174, ändrad senast 1971:601) och i den arbetsordning som kyrkomötet har antagit. Allmänt kyrkomöte består av de 13 biskoparna, 26 prästerliga ombud och 57 lekmanombud. Frågan om kyrkomötets sammansättning togs upp i ett kyrkligt reformprogram som antogs av 1968 års kyrkomöte (SäU: 1968:1, kskr 1968:31). Reformförslaget innebar bl. a. att uppdelningen av kyrkomötets ledamöter på kategorierna biskopar, präster och lekmän skulle upphöra. Ett liknande förslag till reformering och demokratisering av kyrkomötet avgavs av de kyrkliga företrädare som deltog i stat-kyrka-överläggningarna (SOU: 1978:2). Vid behandling av detta förslag uppdrog – som jag redan har nämnt – 1979 års kyrkomöte åt kyrkomötets utredningsnämnd att utarbeta och till nästföljande kyrkomöte framlägga förslag om svenska kyrkans framtida organisation på stifts- och riksplan. Målet skall bl. a. vara att inom ramen för nuvarande statskyrkosystem ge riksplanet liksom stiftet en motsvarighet till den redan nu i församlingarna fungerande demokratiska ordningen. Utredningsnämndens verksamhet skall enligt regeringens beslut den 22 mars 1979 vara avslutad före utgången av september 1979.

Oavsett hur den principiella frågan om förhållandet mellan staten och svenska kyrkan kan komma att lösas finns det enligt min mening skäl att pröva i vad mån det behövs särskilda grundlagsregler om svenska kyrkan. Jag anser att det är önskvärt att så långt möjligt undvika särregler om kyrkan. Det är dessutom inte tillfredsställande att man lång tid efter grundlagsreformen har övergångsbestämmelser som i fråga om lagstiftningsmakten innebär att de nya principerna inte slår igenom fullt ut. Samtidigt som det alltså finns ett behov av förändringar bör inte de principiella ställningstagandena i stat-kyrka-frågan föregripas.

Jag förordar att en parlamentariskt sammansatt kommitté får i uppdrag att utreda de frågor om grundlagsregleringen av svenska kyrkan och om kyrkomötets ställning och befogenheter som jag här har antytt. I första hand bör kommittén undersöka om inte reglerna om kyrkolagstiftning i punkt 9 övergångsbestämmelserna till regeringsformen kan upphävas. Som jag redan har nämnt innehåller emellertid denna punkt flera andra från 1809 års regeringsform överförda stadganden om svenska kyrkan. En del av dessa bestämmelser har nära samband med kyrkomötets ställning som lagstiftande organ. Andra kan möjligen, i den mån de alls behövs, överföras till annan lagstiftning. Undersökningen bör därför inte begränsas till frågan om kyrkolagstiftningen utan omfatta hela punkt 9 övergångsbestämmelserna till regeringsformen.

Kommittén bör sålunda undersöka i vad mån de olika stadgandena kan upphävas och i vad mån de i så fall bör ersättas med annan lagstiftning. Det är i det sammanhanget en viktig uppgift för kommittén att som underlag för fortsatt behandling av stat-kyrka-frågan belysa vilka konsekvenser ändringar på dessa punkter får för svenska kyrkans – och särskilt för allmänna kyrkomötets – ställning och karaktär. Det bör t. ex. belysas vad ett genomslag

av regeringsformens principer om normgivning innebär från nu angivna synpunkt.

Kommittén bör överväga även frågan om kyrkomötets sammansättning och arbetsformer. Därvid bör kommittén ta del av de förslag som 1979 års kyrkomötes utredningsnämnd avger och undersöka i vad mån dessa kan genomföras utan att man befäster statskyrkosystemet eller försvårar en framtida kyrkoreform. Kommittén bör sålunda överväga möjligheterna att i samband med ett upphävande av de övergångsbestämmelser till regeringsformen som grundlagfäster statskyrkosystemet genomföra vissa reformer i den riktning som bl. a. 1979 års kyrkomöte har uttalat sig för.

Utredningsarbetet bör bedrivas med sikte på att kommitténs förslag skall föreligga i början av hösten 1980.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag efter samråd med chefen för justitiedepartementet att regeringen bemyndigar chefen för kommundepartementet

att tillkalla en kommitté med högst sju ledamöter med uppdrag att utreda frågor om kyrkomötets ställning, befogenheter och sammansättning m. m.,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

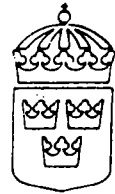
Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna för kommittén skall belasta femtonde huvudtitelns kommittéanslag.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommundepartementet)

Kommittédirektiv

Dir 1979:96

Folkbokföringens framtida organisation

Dir 1979:96

Beslut vid regeringssammanträde 1979-08-16

Departementschefen, statsrådet Mundebo, anför.

Folkbokföringen i Sverige sker dels fortlöpande i kyrkoböcker och andra register, i regel för varje församling av svenska kyrkan (kyrkobokföring), dels årligen i mantalslängder församlingsvis för varje kommun (mantalsskrivning). Kyrkobokföringen, som är den primära formen av folkbokföringen, ombesörjs av pastorsämbetena i de olika församlingarna. I Stockholm och Göteborg sker dock kyrkobokföringen hos lokal skattemyndighet såvitt gäller bestämmandet av rätt kyrkobokföringsort och kyrkobokföringsfastighet. Mantalsskrivningen sköts av de lokala skattemyndigheterna i resp. fögderi. Domkapitlen har med biträde av särskilt förordnade kyrkobokföringsinspektörer tillsyn över pastorsämbetenas befattningsmed kyrkobokföringen. Vid sidan av domkapitlen är länsstyrelserna regionala folkbokföringsmyndigheter. Över den kyrkobokförda befolkningen i länet förs hos länsstyrelsen dataregister på vilka de för folkbokföringen nödvändiga uppgifterna lagras. Uppgifterna aktualiseras med jämna mellanrum, i stora delar varje vecka. Ändringarna sker huvudsakligen på grundval av uppgifter från pastorsämbeten och lokala skattemyndigheter. Den centrala folkbokföringsmyndigheten är riksskatteverket, som utövar tillsyn över hela folkbokföringsväsendet och handlägger vissa centrala uppgifter.

Av vad jag nu har anfört framgår att väsentliga delar av folkbokföringen sköts av svenska kyrkans organ. Denna ordning, som med något undantag saknar motsvarighet i andra länder, har länge varit ställd under debatt. I utredningsförslag och remissyttranden har vid olika tillfällen aktualiserats frågan om en mer eller mindre långtgående åtskillnad mellan den för det borgerliga samhället nödvändiga befolkningsregistreringen och den kyrkobokföring som kan behövas i svenska kyrkans verksamhet. Debatten har under senare år knutit an till arbetet med frågan om det framtida förhållandet mellan staten och svenska kyrkan.

1958 års utredning kyrka-stat behandlade folkbokföringsfrågan i ett särskilt delbetänkande (SOU 1967:16) Folkbokföringen och i ett slutbetänkande (SOU 1968:11) Svenska kyrkan och staten. Utredningen framhöll att folkbokföringen är en borgerlig angelägenhet och att det därför från principiell synpunkt kan ligga närmast till hands att verksamheten i dess helhet handhas

av borgerliga organ. För detta talade också enligt utredningens mening den i beaktande av religionsfrihetsprincipen mindre tillfredsställande ordningen att primärregistreringen av befolkningen sköts av befattningshavare inom ett visst trossamfund även då fråga är om medlemmar i andra sådana samfund och personer utan medlemskap i något trossamfund. Med hänsyn till dessa principiella synpunkter ansåg utredningen att ett bibehållande av kyrkans medverkan vid primärregistreringen var beroende av om vägande skäl av främst praktisk art kunde anföras för en sådan ordning. Av betydelse var enligt utredningens mening främst samhällsekonomiska synpunkter och allmänhetens krav på service.

1958 års utredning kyrka-stat behandlade inte frågan om till vilken statlig eller kommunal myndighet en eventuell överföring av kyrkans arbetsuppgifter inom folkbokföringen borde ske och vilka konsekvenser en överföring skulle få i kostnadshänseende. Regeringen uppdrog år 1967 åt dåvarande centrala folkbokförings- och uppbördsnämnden (CFU) att utreda dessa frågor. I sitt arbete utgick CFU från den rådande relationen mellan stat och kyrka och inriktade sig på att undersöka förutsättningarna för och konsekvenserna av ett överförande av pastorsämbetenas folkbokföringsuppgifter till borgerligt organ. CFU tog däremot inte ställning i frågan om ett sådant överförande borde komma till stånd eller ej. I betänkandet (SOU 1970:70) Folkbokföringsorganisationen m. m. redovisade nämnden såsom ett alternativ till gällande ordning en enligt nämndens mening från teknisk och organisatorisk synpunkt godtagbar modell. Den innebar att pastorsämbetenas nuvarande folkbokföringsuppgifter fördes över till borgerlig myndighet – varvid CFU förordade de lokala skattemyndigheterna – under det att pastorsämbetena utförde en begränsad personregistrering (församlingsregistrering). Nämnden beräknade att modellen skulle innebära en kostnadsökning för staten om ca 35 milj. kr. och en besparing för pastoraten om ca 20 milj. kr. i 1968 års kostnadsläge.

1968 års beredning om stat och kyrka föreslog i sitt slutbetänkande (SOU 1972:36) Samhälle och trossamfund att den lokala folkbokföringen skulle föras över till ett borgerligt organ. Som skäl för detta anfördes bl. a. att folkbokföringen är en allmänt samhällelig uppgift som från principiella synpunkter bör handhas av det allmännas organ. Däremot tog beredningen inte ställning till vilket borgerligt organ som skulle komma i fråga. Beredningens förslag hade utformats mot bakgrund av CFU:s nämnda utredning. Remissförfarandet av beredningens förslag samordnades i viss utsträckning med remissförfarandet av CFU:s utredningsmaterial. Remissvaren gav vid handen att en bred opinion stödde förslaget från beredningen om den lokala folkbokföringens överförande till borgerligt organ. De som var kritiska mot förslaget – väsentligen instanser med anknytning till svenska kyrkan – bestred dock inte att folkbokföringen som sådan fick betraktas som en borgerlig uppgift.

De överläggningar mellan företrädare för staten och svenska kyrkan, som år 1975 inleddes i stat-kyrka-frågan, utgick från de grundläggande principer som angavs av 1968 års beredning om stat och kyrka. Som jag nyss nämnde hörde till dessa att kyrkans ansvar för folkbokföringen skulle föras över till borgerligt organ. De betänkanden (SOU 1978:1 och 3) Stat-Kyrka som i början

av förra året avgavs av deltagarna i överläggningarna innehåller därför inte något förslag i folkbokföringsfrågan. Däremot innehåller de förslag om hur kyrkans medlemsregistrering skall kunna ordnas vid folkbokföringens överförande till borgerligt organ. Även om sålunda stat-kyrka-betänkandena endast innehåller förslag om kyrkans medlemsregistrering, s. k. församlingsregistrering, uttalade sig ändå många remissinstanser i den grundläggande frågan om den framtida folkbokföringen. Bland dessa remissinstanser fanns ett starkt stöd för tanken att den lokala folkbokföringen förs över till borgerligt organ. Den församlingsremiss som utgjorde underlag för Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbunds remissyttrande över stat-kyrkoförslaget visade motsatt resultat. En klar majoritet bland församlingar och samfälligheter motsatte sig en ändring av huvudmannaskapet för den lokala folkbokföringen.

Jag vill också erinra om vad som sades i den regeringskommuniké som lämnades den 22 mars 1979 efter avslutade partiöverläggningar i frågor om svenska kyrkan. Regeringen konstaterade i denna att det främst är delfrågorna om folkbokföringen och begravningsverksamheten som behövt bearbetas ytterligare. Befintligt material borde kompletteras med ett konkret förslag om folkbokföringens anordnande med statligt huvudmannaskap. Vidare framhölls att kravet på god närservice borde beaktas särskilt. Frågan om begravningsverksamheten skall ses över i särskild ordning.

För egen del får jag anföra följande. Jag ser den civila befolkningsregistreringen som en i princip klart samhälllig uppgift. Med denna grundsyn, som utredningsarbetet och remissförloppet i stat-kyrka-frågan har visat vara allmänt omfattad, kan befogade invändningar göras mot att en ämbetsåtgärd av pastor i svenska kyrkan kan bli grundläggande för en rad rättigheter och skyldigheter i samhället. Denna synpunkt har fått allt större tyngd genom utvecklingen inom inte minst de social- och skatterättsliga områdena.

Jag vill särskilt erinra om att kyrkobokföringen är ett led i skatteadministrationen och har betydelse för bestämmandet av var beskattningen skall ske. Detta har lett till att inte så få söker kringgå folkbokföringsbestämmelserna och få kyrkobokföringen ordnad på det sätt som är mest förmånligt från beskattnings- och bidragssynpunkt, t. ex. genom att uppge en fritidsfastighet som bostad. För pastorsämbetena kan det utan tvekan många gånger vara känsligt att ifrågasätta en blivande församlingsbos avsikter och genom frågor och på annat sätt kontrollera att det är fråga om verklig bosättning. En sådan kontroll ligger naturligare och bättre till för en myndighet, som de skattskyldiga vet särskilt måste beakta kyrkobokföringens betydelse i beskattningshänseende. Genom särskilda åtgärder och andra myndigheters medverkan kan visserligen rättelser i viss omfattning åstadkommas i efterhand. Någon bra ordning är dock inte detta.

Starka skäl talar sålunda för en ändring av huvudmannaskapet för den lokala folkbokföringen. Frågan om folkbokföringen har inte något direkt samband med relationerna mellan staten och svenska kyrkan. Det finns därför enligt min mening skäl att nu oberoende av hur dessa relationer kan komma att ordnas utreda folkbokföringsfrågan.

Det senaste utredningsarbetet i stat-kyrka-frågan har visat att det är möjligt att vid ett ändrat huvudmannaskap för folkbokföringen lösa svenska kyrkans

behov av personuppgifter om sina medlemmar utan en sådan arbetskrävande dubbelregistrering av befolkningen att en folkbokföringsreform av denna anledning inte kan accepteras från samhällsekonomisk synpunkt. En omläggning av den lokala folkbokföringen är emellertid förenad med olika problem som ännu inte är tillräckligt belysta. Vad det i första hand gäller att klarlägga är vem som skall handha den lokala folkbokföringen och hur folkbokföringsarbetet i stort skall organiseras och bedrivas, hur servicen till medborgarna skall kunna tillgodose och vad en omläggning kommer att innebära för den inom folkbokföringen verksamma personalen. Det motstånd som på lokalt håll har märkts mot tanken på en folkbokföringsreform har till stor del sin grund i ovisshet om dessa frågor och då kanske främst farhågor för att servicen gentemot medborgarna skall avsevärt försämrats. Det är självfallet viktigt att så ej sker och att åtgärder som skulle kunna förhindra en sådan försämring övervägs. För att ett fullständigt och aktuellt utredningsmaterial skall finnas tillgängligt som underlag för ett principbeslut i folkbokföringsfrågan förordar jag att en kommitté nu får i uppdrag att utreda folkbokföringens framtida organisation och därvid särskilt belysa de frågor som jag har berört här.

I enlighet med vad jag har sagt förut bör som utgångspunkt för kommitténs arbete gälla att den för samhället nödvändiga befolkningsregistreringen i princip är en statlig uppgift och att det borgerliga samhällets organ skall svara för verksamheten som helhet. Den löpande lokala folkbokföringen bör följaktligen inte längre ankomma på pastorsämbetena inom svenska kyrkan. Däremot bör självfallet övervägas i vilken mån det kan vara lämpligt och önskvärt att pastorsämbetena med hänsyn till behovet av närservice och av andra skäl bistår folkbokföringsmyndigheterna med vissa arbetsuppgifter.

Kommitténs arbete bör inriktas på den för samhället nödvändiga registreringen av medborgarna och inte göras beroende av vilket förhållande som råder mellan staten och svenska kyrkan. Som jag redan har nämnt har frågan om den registrering av uppgifter om svenska kyrkans medlemmar som kan behövas för den kyrkliga verksamheten nyligen utretts inom ramen för stat-kyrka-arbetet. Kommittén bör kunna utgå från att en församlingsregistrering för kyrkans behov kan anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med det ifrågavarande utredningsförslaget. Den överarbetning av förslaget som kan behövas bör anstå till dess beslut föreligger om folkbokföringens anordnande.

Frågan om hur andra trossamfund än svenska kyrkan ska kunna få tillgång till uppgifter ur folkbokföringen har inte tagits upp under stat-kyrka-överläggningarna. Kommittén bör komplettera utredningsmaterialet på denna punkt. Kommittén bör sålunda undersöka vilka önskemål trossamfundet kan ha i detta hänseende och överväga möjligheterna att tillgodose dessa önskemål.

I det betänkande om folkbokföringsorganisationen m. m. som CFU lade fram år 1970 föreslogs de lokala skattemyndigheterna bli civila folkbokföringsmyndigheter. Samma förslag har lämnats i en expertpromemoria (SOU 1978:3, bil. 9) som utarbetades under stat-kyrka-överläggningarna. Vad som enligt dessa förslag särskilt har ansetts tala för att de lokala skattemyndigheterna skall omhänderha den primära folkbokföringen är att dessa myndig-

heter handhar mantalsskrivningen och att denna bygger på kyrkobokföringen. Vidare erinras om kyrkobokföringens betydelse för skatteadministrationen och de fördelar det med tanke härpå skulle innebära om också kyrkobokföringen sköttes av lokal skattemyndighet. Jag anser också för egen del att mycket talar för att ansvaret för den lokala folkbokföringen flyttas till de lokala skattemyndigheterna. Detta gäller särskilt kyrkobokföringen i vad den avser bestämmande av rätt kyrkobokföringsort. Dessa ärenden förutsätter bara undantagsvis personligt sammanträffande med folkbokföringsmyndigheten och bör därför utan olägenhet kunna fördelas på de 120 lokala skattemyndigheterna på samma sätt som gäller i fråga om de långt mer servicekrävande skatteärendena.

Den nuvarande lagstiftningen har inneburit en mycket stor förenkling av formerna för allmänhetens kontakter med folkbokföringsmyndigheterna. Jag tänker härvid inte bara på de förut nämnda ärendena angående bestämmande av rätt kyrkobokföringsort utan också bl. a. på ärenden som gäller födelse, namn, adoption, medborgarskap, hindersprövning vid ingående av äktenskap och civilståndsfrågor. Personlig inställelse vid folkbokföringsmyndigheten krävs endast undantagsvis.

Som jag har framhållit utgör frågan om service till medborgarna en mycket viktig del av kommitténs arbete. Särskilt glesbygdens förhållanden måste beaktas. Kommittén bör undersöka i vilka fall allmänheten har behov av personlig kontakt med en lokal folkbokföringsmyndighet och överväga vilka möjligheter som kan stå till buds för att inom ramen för en enkel administration och rimliga kostnader undvika en försämrad närservice. Den nuvarande ordningen med att vissa folkbokföringsblanketter finns tillgängliga på postanstalterna och vid försäkringskassornas lokalkontor bör självfallet behållas. Möjligen kan denna närservice byggas ut och kompletteras med annat bistånd åt allmänheten. Det kan te sig naturligt att pastorsämbetena i vissa fall får en särskild funktion i dessa hänseenden.

Till grund för kommitténs arbete bör ligga tidigare utredningsmaterial som emellertid kan behöva överarbetas och kompletteras. Målet bör vara att så fullständigt beskriva huvuddragen av en ny folkbokföringsorganisation och kostnaderna för denna att kommitténs arbete kan utgöra underlag för ett principbeslut i folkbokföringsfrågan. Kommittén bör därvid självfallet också redovisa behovet och utformningen av ADB-stöd för folkbokföringen, regionalt och lokalt. Lösningar av mera detaljbetonade frågor liksom nödvändiga författningsändringar bör däremot anstå till ett senare skede. Likaså bör de arkivfrågor som aktualiseras av en omläggning av den lokala folkbokföringen i huvudsak utredas först sedan beslut föreligger i folkbokföringsfrågan. Kommitténs arbete bör emellertid bedrivas i nära samverkan med arkivvårdande myndigheter.

En del av den personal som nu arbetar med folkbokföringsuppgifter på pastorsämbetena kommer även efter en folkbokföringsreform att behövas för svenska kyrkans församlingsregistrering eller för andra uppgifter inom församlingarna. Huvuddelen av personalen kommer emellertid inte att kunna sysselsättas med sådana uppgifter. Personalens möjligheter att erbjudas anställning vid nya folkbokföringsmyndigheter togs upp av CFU i dess betänkande om folkbokföringsorganisationen m. m. CFU ansåg att det

fanns grundad anledning anta att det övervägande antalet av de anställda som blir övertaliga vid pastorsexpeditionerna skulle kunna beredas anställning vid de av CFU som folkbokföringsmyndigheter förordade lokala skattemyndigheterna. De uppgifter som låg till grund för denna bedömning avsåg förhållandena i slutet av 1960-talet. Kommittén bör nu aktualisera och komplettera det tidigare utredningsmaterialet i denna del samt ta ställning till vad kommitténs förslag till folkbokföringsreform kan innebära för den vid berörda myndigheter och pastorsämbetena anställda personalen. Det bör därvid särskilt övervägas vad en omläggning kan innebära för personal som är verksam utanför tätorterna. Kommittén bör hålla nära kontakt med berörda personalorganisationer.

Fastän starka skäl kan anföras för en folkbokföringsreform, kan givetvis en sådan inte ske utan en noggrann avvägning mot de därmed förbundna kostnaderna. Utredningen skall göra en fullständig kostnadsberäkning av sitt förslag och därvid ange kostnadsalternativ för olika organisationsmodeller och nivåer. Mot bakgrund av de statsfinansiella framtidsperspektiven och vad som av riksdagen har framhållits i denna fråga är det av största vikt att samhällets kostnader för folkbokföringen hålls låga.

Utredningsarbetet bör bedrivas skyndsamt och med sikte på att proposition skall kunna föreläggas riksdagen till 1980/81 års riksmöte.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för budgetdepartementet

att tillkalla en kommitté med högst tre ledamöter med uppdrag att utreda folkbokföringens framtida organisation,

att utse en av ledamöterna att vara ordförande,

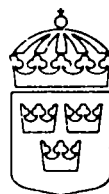
att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt kommittén.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver

att kostnaderna skall belasta åttonde huvudtitelns kommittéanslag.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Budgetdepartementet)

Kommittédirektiv

Dir 1979:75

Jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan, m. m.

Dir 1979:75

Beslut vid regeringssammanträde 1979-06-28

Departementschefen, statsrådet Hansson, anför.

Sedan den 1 januari 1959 har kvinnor lika behörighet som män att efter förtjänst och skicklighet befordras till prästerliga tjänster. Lagen (1958:514) om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst har tillkommit i kyrkolagsordning. Den har alltså beslutats av regeringen och riksdagen gemensamt och med allmänt kyrkomötes samtycke.

Sedan proposition med förslag till lag om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst hade bifallits av riksdagen (prop. 1958:A 30, 1LU 1958:A 11, rskr 1958:A 135, prop. 1958:B 19, 1LU 1958:B 5, rskr 1958:B 9), lades förslaget fram för 1958 års kyrkomöte. Förslaget behandlades av kyrkomötets särskilda utskott (SäU 1958:2). Utskottet konstaterade att det fanns skiljaktiga meningar i huvudfrågan beroende på olikheter i bibelsyn och tolkning av kyrkans reformatoriska bekännelsekrifter. Utskottet antog att den kyrkliga gemenskapen skulle komma att utsättas för påfrestningar såväl om lagförslaget bifölls som om det avsågs. Men eftersom det för kyrkans gärning i vårt folk var av vital betydelse att undvika en kyrkosplittrande söndring fann utskottet det nödvändigt att dessa skiljaktigheter inte fick överdrivna eller tillspetsade uttrycksformer och att ingendera meningsriktningen utsattes för påverkan som kunde uppfattas som åsiktsförföljelse eller intrång på samvetets frihet. Utskottet fann det därför angeläget att hävda att ett bifall till lagförslaget inte fick medföra skyldighet för en biskop att mot sin religiöst grundade övertygelse viga en kvinna till präst. Utskottet ville som sin samfälliga mening också framhålla att en präst inte borde åläggas att i tjänsten utföra sådant som uppenbarligen skulle kränka hans samvete på grund av den övertygelse som han hyste i denna fråga. Inte heller fick prästlöftena enligt utskottet tolkas så, att den som ställde sig avvisande till kvinnliga präster inte skulle kunna avlägga löftena. Utskottet konstaterade därefter att det "enligt den evangelisk-lutherska uppfattningen av bibel och ämbete, från vilken utskottet i sina överväganden har utgått," inte föreligger principiella hinder för kvinnor att inneha kyrkans ämbete. Utskottet förordade att kyrkomötet skulle samtycka till Kungl. Maj:ts förslag. Kyrkomötet biföll utskottets hemställan.

De uttalanden som gjordes av särskilda utskottet har kommit att betecknas som "samvetsklausulen".

Den som vill inträda i prästämbetet skall enligt förordningen (1884:13 s. 1) angående förändrade bestämmelser om prästexamen avlägga prästexamen i teologiska ämnen inför biskop och domkapitel. En förutsättning för tillträde till prästerlig tjänst i svenska kyrkan är enligt 19 kap. 1 § kyrkolagen att domkapitlet är berett att bereda sökanden anställning som präst i stiftet och att sökanden är av biskopen "skicklig befunnen, godkänd och vigd". Enligt 14 § 1 mom. lagen (1936:567) om domkapitel skall domkapitlet, när biskopen har förfall eller biskopsämbetet är ledigt, anlita en biskop i ett annat stift för prästvigning.

I detta sammanhang är också vissa bestämmelser i regeringsformen av intresse. Enligt det s. k. målsättningsstadgandet i 1 kap. 2 § skall det allmänna bl. a. tillförsäkra män och kvinnor lika rättigheter. Enligt 1 kap. 9 § skall domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör uppgifter inom den offentliga förvaltningen iaktta saklighet och opartiskhet i sin verksamhet. I 2 kap. finns bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter. Varje medborgare är enligt 2 kap. 1 § gentemot det allmänna tillförsäkrad bl. a. religionsfrihet, dvs. frihet att ensam eller tillsammans med andra utöva sin religion. Varje medborgare är vidare gentemot det allmänna skyddad mot tvång att ge tillkänna sin åskådning i bl. a. religiöst hänseende (2 §). Vissa av de grundläggande fri- och rättigheterna får enligt 12 § begränsas genom lag eller annan författning. Några sådana begränsningar får dock inte förekomma beträffande religionsfriheten. I 16 § föreskrivs slutligen att lag eller annan föreskrift inte får innebära att någon medborgare missgynnas på grund av sitt kön. Undantag görs här för föreskrifter som utgör ett led i strävandena att åstadkomma jämställdhet mellan män och kvinnor eller avser värnplikt eller motsvarande tjänsteplikt.

Vid tillsättning av statlig tjänst skall avseende fästas endast vid sakliga grunder, såsom förtjänst och skicklighet (11 kap. 9 §). Enligt lagen (1957:577) om prästval skall befordringsgrunderna förtjänst och skicklighet tillämpas också vid tillsättning av tjänst som domprost, kyrkoherde eller komminister. De regler om tjänsttillsättning m. m. som finns i lagen (1976:600) om offentlig anställning är inte tillämpliga på prästerliga tjänster.

Det är omstritt vilken närmare innebörd samvetsklausulen har och hur långt den sträcker sig. Olika meningar har förts fram i frågan om samvetsklausulen skall kunna åberopas inte bara av dem som var biskopar när 1958 års behörighetslag trädde i kraft utan även av dem som har utnämnts därefter. Åtskilliga av reformens tillskyndare trodde att samvetsklausulen skulle behöva gälla bara under en kort övergångstid. I församlingarna har stundom konflikter och oro vållats genom att skiftande och ofta mycket personliga tolkningar av samvetsklausulen gjorts gällande. Dessa tolkningar har ibland sträckt sig så långt att de inte rimligen kan anses ha stöd i samvetsklausulens ordalydelse.

Med anledning av motioner angående kvinnliga präster m. m. till 1977/78 års riksmöte har konstitutionsutskottet övervägt om utskottet borde föreslå riksdagen att ta initiativ till ytterligare lagstiftningsåtgärder för att markera att hinder inte får läggas i vägen för det fulla genomförandet av 1958 års reform.

Konstitutionsutskottet anförde i sitt betänkande (KU 1977/78:48) att de uttalanden som 1958 års kyrkomöte gjorde i samband med behörighetslagens antagande har kommit att spela en stor roll i debatten om frågor som rör kvinnliga präster. Uttalandena måste enligt utskottet ses mot bakgrund av det då aktuella läget i frågan. De syftade till att undvika kyrkosplittring och värna om den för en evangelisk kyrka betydelsefulla principen att tvång inte får utövas i trosfrågor, framhöll utskottet. De önskemål som uppbar uttalandena kvarstår i princip fortfarande. Det är emellertid uppenbart, anförde utskottet, att uttalandenas tolkning och räckvidd inte kan förbli opåverkad av den allmänna utvecklingen i kyrkans liv. Läget är nu helt annorlunda än år 1958, betonade utskottet. Enligt utskottet har den ändrade situationen redan påverkat den praktiska tillämpningen av behörighetslagen och måste uppenbarligen göra detta än mer i fortsättningen. Det kan sålunda enligt utskottets mening inte komma i fråga att en nytillträdande biskop utnyttjar sina befogenheter med avseende på prästvigning på ett sätt som innebär att en prästkandidat diskrimineras på grund av sitt kön. Den som skall prästvigas måste vidare vara medveten om att prästerlig tjänst i svenska kyrkan står öppen för både män och kvinnor och att han eller hon i sin tjänsteutövning måste kunna samarbeta med en kollega utan hänsyn till kön. Det är en viktig uppgift för den svenska kyrkan att målmedvetet arbeta på att snabbt finna former som fullt ut tillgodoser de krav som 1958 års reform ställer på lika behandling av man och kvinna i kyrkans tjänst, fortsatte utskottet. Arbetet borde enligt utskottets mening fullföljas genom beslut av nästa kyrkomöte. För att säkerställa att frågan kom under kyrkomötets prövning borde regeringen för mötet lägga fram förslag som klargör konsekvenserna av 1958 års reform för tjänst inom svenska kyrkan i framtiden i enlighet med vad utskottet hade anfört. Utskottet förutsatte att förslaget utformades på ett sådant sätt att de som har en avvikande mening i ämbetsfrågan skulle kunna bevara hemortsrätt i svenska kyrkan.

Utskottet hemställde att riksdagen som sin mening skulle ge regeringen till känna vad utskottet hade anfört. Riksdagen biföll utskottets hemställan (rskr 1977/78:339).

På initiativ av Biskopsmötet tillsattes i januari 1978 en samrådskommitté i kvinnoprästfrågan inom svenska kyrkan. Kommittén lade i slutet av året fram ett förslag till "Regler för samarbetet inom svenska kyrkan mellan företrädare för olika uppfattningar i fråga om kvinnas behörighet till prästämbetet". Som principiell huvudlinje anges i dessa regler att, där olika samvetsbestämda uppfattningar stöter mot varandra, kyrkans officiella uppfattning måste vara huvudregel och ha företräde men att den som har en annan uppfattning har rätt att träda åt sidan. Denna s. k. väjningsrätt kommer till uttryck främst på två sätt. Det slås fast att den som accepterar att bli biskop måste vara villig att vara biskop för både manliga och kvinnliga präster i stiftet. Om emellertid en biskop på grund av sin samvetsövertygelse inte anser sig kunna viga en kvinnlig prästkandidat, skall denna – sedan hon av domkapitlet antagits för tjänst i stiftet – beredas tillfälle till vigning i ett annat stift för tjänstgöring i det stift för vilket hon blivit antagen. I reglerna anges vidare att den som inte kan göra liturgisk tjänst tillsammans med en kvinnlig präst inte får hindra hennes tjänsteutövning men har rätt att själv avstå från

att tjänstgöra. Regelsystemet avsågs gälla både för dem som nu är präster och för dem som framdeles inträder i prästämbetet i svenska kyrkan.

I en skrivelse till 1979 års allmänna kyrkomöte (skr 1979:2) begärde regeringen kyrkomötets yttrande över ett förslag till lag om jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan. Förslaget innebar att 1958 års behörighetslag skulle upphöra att gälla vid den föreslagna lagens ikraftträdande. I det lagförslag som lades fram i regeringens skrivelse föreskrevs att kvinnor och män har lika rätt att vigas till präster i svenska kyrkan och att tjänstgöra som präster inom kyrkan. I motiven uttalades att en väjningsrätt av den innebörd som Biskopsmötets samrådskommitté hade förordat borde kunna godtas för att tillgodose riksdagens önskan om bevarad hemortsrätt inom svenska kyrkan för den som inte accepterar den officiella ståndpunkten i fråga om kvinnliga präster. Beträffande biskopar uttalades dock att den särskilda regeln för biskop, som av samvetssskäl inte anser sig kunna prästviga en kvinnlig kandidat, kan gälla endast för nuvarande biskopar.

Kyrkomötet antog för sin del ett lagförslag enligt vilket kvinnor och män har lika behörighet att antas till präster i svenska kyrkan och lika rätt att tjänstgöra som präster inom kyrkan (KLU 1979:8, kskr 1979:9). Kyrkomötet uttalade vidare att det förslag till regler för samarbetet inom svenska kyrkan som Biskopsmötets samrådskommitté hade lagt fram (bilaga 2 till regeringens skrivelse) t. v. bör vara vägledande för behandlingen av uppkommande problem på området. Kyrkomötet var inte enigt utan en betydande minoritet stödde ett annat alternativ av innebörd att samrådskommitténs regler skulle gälla endast för dem som prästvigts före den 1 juli 1983.

Vid politiska överläggningar efter kyrkomötets slut erfor regeringen att en majoritet i riksdagen kunde antas ha samma inställning till samrådskommitténs regler som minoriteten i kyrkomötet och att riksdagen därför kunde väntas avvisa det lagförslag som kyrkomötet hade antagit. Eftersom det är fråga om kyrkolag, vilket innebär att ett positivt beslut förutsätter enighet mellan riksdagen och kyrkomötet, måste regeringen i detta läge konstatera att förutsättningar f. n. saknas för att lösa frågan.

Jag vill nu ta upp frågan om vilka åtgärder som bör vidtas för att tillgodose riksdagens önskan om en omprövning av den s. k. samvetsklausulen.

För att lösa denna fråga krävs att ett nytt kyrkomöte inkallas. Med hänsyn till vad som har framkommit vid frågans hittillsvarande behandling är det enligt min mening inte realistiskt att inrikta sig på en förnyad kyrkomötesbehandling före hösten 1981.

Jag är emellertid angelägen om att framhålla att utvecklingen har flera positiva inslag trots de meningsmotsättningar som föreligger. Kyrkomötet och Biskopsmötets samrådskommitté är sålunda eniga om att samvetsklausulen kan ersättas med nya regler, som innebär väsentliga steg framåt mot ett sådant fullföljande av 1958 års reform som riksdagen har uttalat sig för. Enighet råder om bl. a. den viktiga principen att den som accepterar att bli biskop måste vara villig att vara biskop för både manliga och kvinnliga präster i stiftet. Enighet råder vidare om att det regelsystem som samrådskommittén har utformat bör gälla för alla som i dag är eller senast den 30 juni 1983 vigts till präster i svenska kyrkan. Meningsskiljaktigheterna gäller dels biskops

skyldighet att prästviga kvinnliga kandidater, dels om samrådskommitténs regler bör avse även dem som prästvigs efter nämnda dag. Den första av dessa tvistepunkter har i praktiken en mycket begränsad räckvidd. Den andra inrymmer det väsentliga problemet.

Utan att vilja förringa betydelsen av de motsättningar som föreligger vill jag uttala som min uppfattning att motsättningarna dock inte är så stora att det framstår som utsiktslöst att söka undvika en öppen konflikt inom svenska kyrkan eller mellan riksdagen och kyrkomötet. Det är min förhoppning att de framsteg som jag har noterat här utgör tecken på en positiv utveckling inom svenska kyrkan som kommer att fortsätta.

Det är uppenbart att den fortsatta utvecklingen inom svenska kyrkan måste följas noga. När frågan läggs fram för riksdagen, bör det finnas ett ordentligt faktamaterial som grund för ställningstagandet. Uppgiften att ta fram detta material och att utarbeta förslag till en lagteknisk lösning bör enligt min mening uppdras åt en särskild utredare.

Det bör ankomma på utredaren att fortlöpande följa utvecklingen inom svenska kyrkan. Förhållandena inom de olika stiftens bör studeras. Kontinuerlig kontakt bör vidare hållas med kyrkliga organ och sammanslutningar av rikskaraktär samt med personalorganisationerna. De närmare formerna för detta arbete bör enligt min mening lämnas öppna. Det bör stå utredaren fritt att själv välja de kontaktvägar som framstår som lämpligast. Arbetet bör inriktas på att en lägesbeskrivning skall kunna redovisas före utgången av år 1980. Det är önskvärt att frågan kan läggas fram för riksdagen våren 1981 och för allmänt kyrkomöte hösten samma år.

Den lagtekniska lösningen måste naturligtvis sökas med beaktande av vad jag har anfört om meningarna inom riksdagen och kyrkomötet. Handlingsalternativen framstår som starkt begränsade. Antingen kan man ersätta 1958 års behörighetslag med en ny lag av liknande karaktär eller också kan man upphäva 1958 års lag utan att stifta någon ny lag och i stället falla tillbaka på de bestämmelser i regeringsformen som jag tidigare har redovisat och på andra allmänna principer om jämställdhet mellan kvinnor och män. I båda fallen torde vissa övergångsarrangemang bli nödvändiga. Det senare alternativet är enligt min mening det mest tilltalande, men det slutliga valet av lösning måste bli beroende av bl. a. utvecklingen inom kyrkan.

Utöver den lagstiftningsfråga som jag nu har nämnt bör utredaren överväga andra åtgärder som är ägnade att föra utvecklingen framåt. Som särskilt angelägna vill jag peka på åtgärder som kan stimulera och underlätta rekryteringen av kvinnliga präster, framför allt i de stift där antalet kvinnliga präster i dag är ringa.

Utredarens arbete måste bedrivas i nära kontakt med de politiska partierna. Med hänsyn till uppgifternas art, närmast insamlingen av fakta om utvecklingen inom svenska kyrkan, har jag inte velat förorda en parlamentarisk kommitté. Jag vill i stället föreslå att till utredaren knyts en referensgrupp med företrädare för de politiska partierna. Genom denna uppläggning möjliggörs en önskvärd flexibilitet i arbetsformerna.

Jag vill i detta sammanhang ta upp ytterligare en fråga. Enligt lagen (1963:501) om upplåtande av kyrkorum i vissa fall ankommer det på kyrkorådet i församlingen att besluta om upplåtelse av kyrkorum för annat

ändamål än gudstjänst eller förrättning som är jämförlig med gudstjänst. I förarbetena till lagen (prop. 1963:149, L¹U 1963:34, rskr 1963:306, skr 1963:6, KLU 1963:21, kskr 1963:40) anfördes att befogenheten att bestämma över kyrkorummets upplåtande till gudstjänst och därmed jämförlig förrättning fortfarande borde tillkomma pastor. Med anledning av en motion till 1979 års kyrkomöte anförde kyrkolagsutskottet (KLU 1979:18) att starka skäl talar för att ansvaret för kyrkorummets användning i sin helhet bör tillkomma kyrkorådet, i vilket kyrkoherden ingår. Utskottet framhöll att en ändring av nuvarande ordning kräver lagstiftning i kyrkolags form och hemställde att kyrkomötet måtte hos regeringen anhålla om utredning och förslag till lagstiftning som innebär att beslutanderätten i frågor om upplåtande av kyrkorum i princip skall tillkomma kyrkorådet. Kyrkomötet biföll utskottets hemställan (kskr 1979:17).

Enligt min mening är det angeläget att den utredning som kyrkomötet har begärt kommer till stånd. Med hänsyn till det samband som finns mellan denna fråga och den fråga som jag har behandlat i det föregående bör utredaren överväga också frågan om upplåtande av kyrkorum.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen bemyndigar chefen för kommundepartementet

att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att se över frågan om jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan samt frågan om upplåtande av kyrkorum,

att besluta om sakkunniga, experter, sekreterare och annat biträde åt utredaren.

Vidare hemställer jag att regeringen föreskriver att kostnaderna skall belasta femtonde huvudtitelns kommittéanslag.

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och bifaller hans hemställan.

(Kommundepartementet)

Samrådskommitténs förslag till

**REGLER FÖR SAMARBETET INOM SVENSKA KYRKAN
mellan företrädare för olika uppfattningar i fråga om kvinnas behörighet
till prästämbetet**

INLEDNING

- 1 Svenska kyrkan har enligt sin bekännelse Bibeln som riktmärke och högsta norm.
Våra olika uppfattningar har sin grund i att vi förstår och uppfattar Bibelns budskap olika, när det gäller utformningen av prästämbetet i vår kyrka.
- 2 Kyrkans bekännelse är ett uttryck för hur kyrkan vid olika tillfällen har tolkat Bibelns budskap. Tillkomsten av 1958 års behörighetslag innebar, att kyrkomötet fann prästämbetets öppnande för kvinnor vara förenligt med kyrkans bekännelse. Män och kvinnor har nu lika behörighet till prästtjänst.
- 3 1958 års kyrkomötes särskilda utskott uttalade bl. a. att präst ej borde åläggas i tjänsten att utföra sådant som uppenbarligen skulle kränka hans samvete på grund av hans övertygelse i frågan om kvinnliga präster, der s. k. "samvetsklausulen". Denna regel ville värna om åsiktsfriheten i kyrkan och slå vakt om båda sidors rätt till samvetsfrihet. Det har emellertid blivit nödvändigt att närmare ange innebörden av denna rätt till samvetsfrihet. De riktlinjer för samexistens och samarbete som anges nedan skall gälla både för dem som nu är präster och för dem som härefter inträder i prästämbetet i svenska kyrkan.

PRINCIPIELLA HUVUDLINJER

- 4 Ingen skall tvingas att handla mot sitt samvete. Ingen får heller försöka hindra den som vill följa kyrkans gällande ordning. Där olika samvetsbestämda uppfattningar stöter mot varandra, måste kyrkans officiella uppfattning vara huvudregel och ha företräde. Den som har annan uppfattning har rätt att träda åt sidan.
- 5 Frågan om kvinnliga präster kan inte anses vara en exklusivt prästerlig fråga. Vid konkreta avgöranden måste andra församlingsbors samvetsbestämda uppfattning tillmätas stor betydelse.
- 6 Den som har en annan uppfattning om kvinnas behörighet till prästämbetet än kyrkans gällande ordning anger skall alltfort kunna vigas till präst och inneha prästtjänst i svenska kyrkan. En förutsättning för prästvigning

är att den blivande prästen är beredd till samarbete enligt de riktlinjer som anges här.

- 7 Den som accepterar att bli biskop måste vara villig att vara biskop för både manliga och kvinnliga präster i stiftet.

RIKTLINJER FÖR PRAKTISKT HANDLANDE

- Prästvigning 8 Ingen får vägras prästvigning på grund av sitt kön.
Om biskop på grund av sin samvetsövertygelse ej anser sig kunna viga kvinnlig prästkandidat skall denna – sedan hon av domkapitlet antagits för tjänst i stiftet – beredas tillfälle till vigning i annat stift för tjänstgöring i det stift, för vilket hon blivit antagen.
Den som avvisar erbjuden prästvigning därför att han ej anser sig kunna prästvigas tillsammans med kvinnlig prästkandidat, kan inte räkna med att få särskild prästvigning eller vigning genom biskop i annat stift än det för vilket han söker prästvigning.
För de prästkandidater som inte kan tänka sig att delta i en gemensam vigning finns möjlighet att ansöka om prästvigning i ett stift, där vid det tillfället ingen kvinna prästvigs, och att, efter viss tids tjänstgöring där, med domkapitlets medgivande söka tjänst i annat stift.
- Tjänstgöringsföreskrifter 9 Tjänstgöringsföreskrifter och befattningsbeskrivningar får inte göras beroende av om prästen är man eller kvinna.
- Ordinarie tjänster 10 Var och en är fri att inom ramen för gällande regler söka prästerliga tjänster.
- Icke-ord. tjänster 11 Den övergripande synpunkten vid förordnanden bör vara – förutom församlingarnas behov – att förutsättningar skapas för ett fungerande samarbete. Inga garantier kan dock ges för att manliga och kvinnliga präster inte skall behöva samarbeta med varandra.
- 12 Arbetsgemenskap
- 12.1 Gudstjänstlivet
- Församlingsgudstjänster 12.1.1 Församlingspräst skall i princip ha rätt att tjänstgöra i varje kyrka i pastoratet. Fördelning av tjänstgöringen får inte ske med hänsyn till om prästen är man eller kvinna.
Den som inte kan göra liturgisk tjänst tillsammans med kvinnlig präst får inte hindra hennes tjänsteutövning men har rätt att själv avstå från att tjänstgöra. Vid behov ordnas biträde på annat sätt.

- Uppdrag i annan församling 12.1.2 För samexistensen är det viktigt, att ingen präst åtar sig prästerligt uppdrag i annan församling annat än på kallelse av eller i samförstånd med den präst som ansvarar för pastoralvården i församlingen.
- Härvid gäller att församlingsmedlem alltid har rätt att få tillgång till församlingsskyrkan för förrättning i svenska kyrkans ordning. Vidare gäller, att pastors prövning av fråga om kyrkas upplåtande i övrigt inte får göras beroende av om den präst som har vidtalats att tjänstgöra är man eller kvinna.
- Präster är skyldiga att aktivt medverka till att åtgärder av demonstrativ art undviks i dessa sammanhang.
- När präst som inte tjänstgör i församlingen kallas till församlingsdagar eller dylikt, åligger det värdförsamlingen att i god tid i förväg klara ut prästernas tjänstgöring i samband med besöket.
- Stifts- och kontrakts-samlingar 12.1.3 Vid stifts- och kontraktssamlingar av olika slag, kurser och konferenser utses till gudstjänstförrättare lämplig präst, oberoende av om prästen är man eller kvinna.
- 12.2 Övriga uppgifter i tjänsten
- Inom pastoratet 12.2.1 Samexistensen förutsätter, att manliga och kvinnliga präster inom samma pastorat samverkar i gemensamma uppgifter såsom expeditions-tjänstgöring, arbetsplanering och församlingsadministration och att de i och utanför tjänsten bemöter varandra på det sätt som var och en har rätt att vänta av en medkristen.
- Om präst eller lekmannamedarbetare, som ansvarar för viss verksamhet, begär tillfällig hjälp i arbetet, skall sådan hjälp inte vägras på grund av olika ståndpunkter i frågan om kvinnliga präster. Omvänt gäller, att ingen oombedd skall ingripa i eller försöka påverka den verksamhet som annan svarar för.
- Kyrkliga uppdrag 12.2.2 Det är väsentligt för samexistensen, att ingen avvisar ledamotskap i styrelser, kommittéer eller andra arbetsgrupper eller vägrar att åtaga sig arbetsuppgift i stift eller rikskyrkligt organ med hänvisning till att detta förutsätter samverkan med personer, som har motsatt uppfattning i frågan om kvinnliga präster.
- Fortbildningskurser m. m. 12.2.3 Olika ståndpunkter i frågan om kvinnliga präster får inte tagas som skäl för att utebli från överläggningar, fortbildningskurser eller dylikt som anordnas i tjänsten.

FÖRFARANDE VID OENIGHET

- Lokalplan 13 Problem som uppstår löses i första hand på lokalplanet (inom församlingen/pastoratet/kontraktet) genom samråd mellan de närmast berörda och med ledning av ovan angivna riktlinjer.
- Stiftsplan 14 Kvarstår oenigheten hänskjuts frågan till biskopen eller den han förordnar.
Biskopen biträds av stiftets samrådsgrupp. Samrådsgruppen är en referensgrupp, som inkallas när det gäller mera principiella frågor, vid allvarligare konflikter eller då någon av ledamöterna begär det.
Samrådsgruppen består av 4-8 ledamöter. Stiftskretsen av Svenska prästförbundet utser hälften av ledamöterna och stiftstinget (i Göteborgs stift stiftsrådet) den andra hälften.
- Riksplan 15 Förslag till rådgivande organ på riksplanet:
Om en i annat sammanhang föreslagen juristtjänst inrättas vid Ärkebiskopens kansli, skall innehavaren av denna tjänst kunna konsulteras i här berörda frågor såväl av biskoparna och stiftens samrådsgrupper som av enskilda präster och lekmän. Han kan också adjungeras till stiftet i enskilda ärenden.
Vid sin sida skall han ha en referensgrupp, som består av fyra ledamöter, varav Svenska prästförbundet (från 1979-01-01 Svenska kyrkans personalförbund) utser två, Rikskommittén för stiftstingen en ledamot och Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund en ledamot.

Uppsala den 1 december 1978

För Samrådskommittén

Olof Sundby
Ärkebiskop, ordförande

Kerstin Åkerstedt
sekreterare

Protokollsanteckningar:

A.

Undertecknade önskar göra följande protokollsanteckning. Vi hade önskat att punkten 7 skulle haft följande lydelse: "Den som accepterar att bli biskop måste vara villig att vara biskop för båda manliga och kvinnliga präster i stiftet och att viga såväl manliga som kvinnliga kandidater."

Då kommer inte denna möjlighet, som vi föreslagit i punkten 8 beträffande vigning av kvinnliga prästkandidater i stift, där "biskop på grund av samvetsövertygelse ej anser sig kunna viga kvinnlig prästkandidat" att permanentas utan får gälla under en övergångstid.

Vi vill understryka, att överenskommelsen kring dessa regler för samarbetet inom Svenska Kyrkan förutsätter att biskop aktivt medverkar till att i samtal med präster och prästkandidater som ej accepterar kvinnliga präster få dem att inse att det är en förutsättning för prästerlig tjänst att i praktiskt handlande godta och leva efter dessa regler.

Anna-Lisa Hallgren Kerstin Berglund

B.

Till punkt åtta

Denna punkt har varit föremål för intensiva överläggningar. Under dessa samtal har det understrukits, att även den prästkandidat som icke kan delta i gemensam vigning genom kyrkans försorg skall ges möjlighet att erhålla prästvigning. Om vid visst givet tillfälle den anvisade möjligheten genom KK 25/3 1958 icke skulle föreligga, får alltså annan möjlighet sökas genom biskopsmötets eller annat organs försorg. Vi har önskat att detta skulle införas i dokumentet, vilket dock icke vunnit anslutning av samrådsgruppens majoritet. Därför har vi velat till protokollet anteckna, att enligt vår uppfattning denna kategori av prästkandidater skall beredas möjlighet att erhålla prästvigning även i sådant läge.

Bertil E. Gärtner Carl-Henrik Martling

C.

Det dokument som det nu föreligger enighet om, understryker klart att kvinnor är behöriga till prästtjänst enligt Svenska kyrkans bekännelse.

Ingen skall tvingas handla mot sitt samvete, men ingen får heller försöka hindra den som vill följa kyrkans gällande ordning.

Ingen kvinna får sålunda vägras prästvigning på grund av sitt kön.

Där olika samvetsuppfattningar strider mot varandra har kvinnliga präster företräde och motståndaren rätt att träda åt sidan. Den som ej kan göra liturgisk tjänst tillsammans med kvinnlig präst är skyldig att lämna företräde åt den kvinnliga prästen. Församlingsbornas åsikter skall tillmätas stor betydelse.

Enighet om detta är av avgörande betydelse för de olika meningarnas samexistens inom Svenska kyrkans ram.

För vår del anser vi dock nödvändigt, att Svenska kyrkan i det fortsatta arbetet på att i praktiken genomföra 1958 års beslut ytterligare bearbetar frågan om vigning av kvinnliga präster också i stift där biskop på grund av samvetsbetänkligheter i dag ej kan göra detta. Ett annat sätt att lösa problemet än vad som anges i samarbetsreglerna vore att överväga att generellt avskaffa stiftsbandet, vilket innebär att prästkandidat vigs till tjänst för Svenska kyrkan. Ytterligare en annan lösning kunde vara att biskop i annat stift ges lagliga möjligheter att i sådana fall träda in i sin kollegas ställe och i hans stift viga kvinnliga prästkandidater. Den biskop som vägrar bör ha rätt och skyldighet att träda åt sidan.

I fortsättningen gäller att den som accepterar att bli biskop måste vara villig att vara biskop för både kvinnliga och manliga präster i stiftet; detta innebär att viga och installera dem.

Vi vill vidare understryka det allvarliga i den situation som f. n. råder i frågan om kvinnliga präster i och med att en stor del av prästrekryteringen sker från grupper som är negativa till kvinnliga präster. Om allt fler av Svenska kyrkans präster kommer att tillhöra den åsiktsgrupp som ej tolererar kvinnliga präster, kommer snart en ohållbar situation att uppstå mellan dessa präster och den helt övervägande majoritet av Svenska kyrkans medlemmar som till fullo accepterar kvinnliga präster. Skulle så bli fallet måste frågan om villkoren för tjänst som präst i Svenska kyrkan ytterligare prövas.

Det är också viktigt att understryka att överenskommelse kring dessa regler för samarbetet inom Svenska kyrkan förutsätter att biskop aktivt medverkar till att i samtal med präster och prästkandidater som ej accepterar kvinnliga präster få dem att inse att det är en förutsättning för prästerlig tjänst att i praktiskt handlande godta och leva efter dessa regler.

Vi utgår ifrån att tillkomsten av samarbetsdokumentet positivt kommer att medverka till en förändrad attityd hos dessa präster och prästkandidater.

Urban Gibson Jane Hamilton Einar Jönsson

Innehåll

Stat-kyrka-frågan m. m.	
Motionerna	1
Riksdagsbehandlingen våren 1977.....	2
Stat-kyrka-förslaget 1978	3
1979 års kyrkomöte	4
Betänkande av kyrkomötets utredningsnämnd.....	6
Fortsatt utredningsarbete	8
Kvinnoprästfrågan	
Motionerna	10
Riksdagsbehandlingen 1978.....	11
Samrådskommittén och dess förslag.....	14
1979 års kyrkomöte	14
Ny utredning.....	15
Tillfällig upplåtelse av kyrkorum.....	
Motionen	16
Gällande rätt	16
Tidigare riksdagsbehandling.....	17
JO-avgörande 1978.....	18
Samrådskommitténs regler.....	18
1979 års kyrkomöte	18
Pågående utredning	18
Frågan om ändring i 19 kap. 2 § kyrkolagen.....	
19 kap. 2 § kyrkolagen.....	18
Motionen	19
Pågående utredning m. m.	19
Utskottet	20

Bilagor

<i>Bilaga 1</i> Stat-kyrka-förslaget i SOU 1978:1 och 2 (Sammanfattningen i SOU 1978:1)	25
<i>Bilaga 2</i> Dir. 1979:102 Kyrkomötets ställning, befogenheter och sammansättning m. m.....	30
<i>Bilaga 3</i> Dir. 1979:76 Folkbokföringens framtida organisation.....	34
<i>Bilaga 4</i> Dir. 1979:75 Jämställdhet mellan kvinnor och män som präster i svenska kyrkan m. m.	40
<i>Bilaga 5</i> Samrådskommitténs förslag till regler för samarbetet inom svenska kyrkan.....	46